

ବିକଳିକା

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର

ଛିନ୍ନକଣା

ସାମାଜିକ ନାଟକ

ସୁଜାତା-ସିଂହ

ନାଟ୍ୟକାର —

ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ମେହ୍ତା

ଶ୍ରୀ ରାଧାଗୋପାଳ ନିବାସ

ଭୁବନେଶ୍ୱର, ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧

ପ୍ରକାଶକ —

ଶ୍ରୀ ଗୌରୀଚନ୍ଦ୍ର ଗୌଡ଼

ପ୍ରଗତି ପାଠକ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧

ମୁଦ୍ରଣ —

ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରେସ୍

ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ —

ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା

୧୯୭୨

ମୂଲ୍ୟ —

ଦିନ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ ଶିଳ୍ପୀ —

ଶ୍ରୀ ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର

ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଥାନ —

କଟକ, ବ୍ରହ୍ମପୁରର

ବଡ଼ ବଡ଼ ବହି ଦୋକାନ

ମୋର ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନ ପାଇଁ
ଯାହାର ପ୍ରେରଣା ସବୁ ସମୟରେ ମୋତେ
ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି,
ସେହି ଦରଦା ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାତକିରଣ ଦେବ
(ନିନିବାବୁ)ଙ୍କ କର କମଳରେ—

ନାଟ୍ୟକାର

ପ୍ରଥମ ଅଂକ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

[ନିରାଶ୍ରମର ଘରଟିଏ । କବି
ଅମୃତଲଲଙ୍କ ମାନସ ରାଜ୍ୟରୁ ବସି-
ଆସୁଥିବା କବିତାଟିଏ । ଏଇ
ପରପୁରରେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀମାନବତା
ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।]

ଅମୃତଲଲ—(ଲେଖି ଚାଲିଥାନ୍ତି) ।

ମାନବତା—ତୁମେ ମୋତେ ଡାକିଲ ?

କବି ଅମୃତ—(ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଲେ)

ଆରେ ଦୁରଗୁର
 ଭବଅଛି, କରୁ ଶାସନ,
 ଗୁଳି, ଗୁଳା ବନ୍ଧୁକ ମୁନରେ
 ଏ ଜାତିକୁ, ଏ ଜାତିର
 ଦେଶ ମାତୃକାକୁ...
 ହୁଅ ହୁସିଆର ।

ମାଳବିକା—ମୁଁ ପରୁରୁଛି, ତୁମେ କ'ଣ ମୋତେ ଡାକିଲ ?

ବର ଅମୃତ—ହଁ ଡାକିଲି ।

ମାଳବିକା—କାହିଁକି ?

ଅମୃତେଲ—(ଲେଖି ଚାଲିଥାନ୍ତି)

ହେ ବନିତା, ହେ କଲ୍ୟାଣ,
 କବର ମାନସୀ,
 ଶୁଣିକି ପାରୁନ ତୁମେ ?
 ଅକୁମାରୀ ହିମାଚଳ ଯାଏଁ,
 ଶୁଭେ ଶାଳି ଏକ ଅର୍ଘ୍ୟନାଦ ।
 ବସସ ବରୁଣ୍ଡ ହୀଡ଼ା,
 ରକ୍ତେ ଖେଳେ ହୋଲିର ଡାଣ୍ଡବ ।
 ହେ ନାରୀ, ବର ପରିତ୍ୟାଗ,
 ସବୁ ଯେତେ ବିଳାସ ବ୍ୟାସନ,
 ଅଜି ତୁମେ ପୁରୁଷର ନୁହଁ ଉପହେଗ୍ୟା ।

ତୁମେ ବାବାଜୀ,
ଶୁଣ ତୁମେ ଦେଶର ଆହ୍ୱାନ ।

ମାଳବିକା—ଓହୋ, ଦେଶେ ସବୁ କାମ ବନ୍ଦ । ଏଣେ
ପାଗଳାମି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି (ବଡ଼ ପାଟିରେ) ମୁଁ
ପଚାରିବୁ ତୁମେ ମୋତେ ଡାକଲ କାହିଁକି ?

ଅମୃତଲଲ—(ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ) ଓ ତା'ଝରେ ତୁମେ ଛୁଡ଼ା
ହେଉଛ ।

ମାଳବିକା—(ବରକ୍ତ ହୋଇ) ହଁ, ହଁ, ମୁଁ । ଏଇଠି ଦଣ୍ଡେ
ହେଲ ଛୁଡ଼ା ହେଉଛି ଯେ, କ'ଣ ଚେତା ଅଛି
ଯେ, ଦେଖାଯିବ ନା ଶୁଣାଯିବ ।

ଅମୃତଲଲ—(କଲମ ରଖିଦେଇ, ମୁହଁରୁ ଝାଳ ପୋଛି) ହଁ,
ମାଳବିକା ମୁଁ ଚେତନାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ।
ମୁଁ ଉଠୁଥିଲି—ସେହି ଦେଶର ଝିଅମାନଙ୍କ
କଥା..., ତୁମେ ଶୁଣିଛୁ, ମାଳବିକା ? ରୋଷକ'ରୁ
କଥା ।

ମାଳବିକା—ନା, ମୁଁ କିଛି ଶୁଣିନି ।

କବି ଅମୃତ—(ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ତୁମେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି
ଶୁଣିନି ? କାଗଜ ପଡ଼ୁଛୁ ?

ମାଳବିକା—ସେ ସବୁରୁ ମୋତେ କ'ଣ ମିଳିବ ? ଘର ଜଞ୍ଜାଳ
କରୁ କରୁ ତ ଦିନ ଯାଉଛି । ଆଉ କାଗଜ
ପଢ଼ିବାକୁ କ'ଣ ସମୟ ମିଳୁଛି ।

କବି ଅମୃତ—ମାଳବିକା ! ତା'ହେଲେ ତୁମେ ଦେଶ ବିଦେଶର
ଶବର କିଛି ରଖୁନ ? ବଙ୍ଗଳା ଦେଶର ହିଅ
ବେସଲାରୀ । ଯାହା ପାଇଁ ତୁମର ନାଶ ଜାତ
ଗର୍ବ କରିବାର କଥା । ବର୍ଷେ, ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ
ସେ ଦୃଢ଼ ବଶବର୍ତ୍ତୀଳୟରୁ ଡିଗ୍ରୀଏ ହାସଲ
କରିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଜୀବନକୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ନକରି
ଦେଖିପାଇଁ ସେ ଅମୃତକି ଦେଲ ।

ମାଳବିକା—କାହିଁକି ଡାକୁଥିଲ, କହିଲ ?

କବି ଅମୃତ—କହିବି, ନିଶ୍ଚୟ, କହିବି ମାଳବିକା । ତୁମେ ଆଗ
ଶୁଣିସାର—ସେହି ହିଅ କଥା । ପାକିସ୍ତାନୀ
ସେନାନିର ପ୍ରବଳ ଆକ୍ରମଣ । ଗୁରୁଆଡ଼େ ଧ୍ୱଂସମୟ ।
ସେହି ଧ୍ୱଂସ ଭିତରେ ଆଗେଇ ଆସୁଥାଏ—ଭ୍ରମ
ଗର୍ଜନରେ ପାକିସ୍ତାନୀ ପ୍ୟାଟନ ଟ୍ୟାଙ୍କ, ଶତ ଶତ
ନିଶାସ୍ତ୍ର ନାଗରିକଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁର ଗହ୍ୱରକୁ ଗୋଟିକ
ପରେ ଗୋଟିଏ ନିକ୍ଷେପ କରି ।

ମାଳବିକା—ତୁମେ କିଛି କହିବନି । ମୁଁ ତା'ହେଲେ ଯାଉଛି ।
ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦେଇ ଅସିଥିଲ ଯେ, ପୋଡ଼ିବଣି
କି ଯାଉ ହବଣି ।

କବି ଅମୃତ—ମାଳବିକା, ହେଉ ତୁମ ଘାତ ପରେ ଯାହା, ଶୁଣି
ତୁମେ, ଶୁଣି ତୁମେ ଧନ୍ୟା ହେବ, ଶାନ୍ତି ତୁମେ
ନୁହଁ; ତୁମର ଏ ମାଡ଼ିକାତ ତା ପାଇଁ ନମସ୍କାର ।
ମାଳବିକା, ସେ ମାନିଲାନି । ମୃତ୍ୟୁକୁ ଶାନ୍ତିର ନକଲ
ପିଠିରେ ମାଲିନ ବାନ୍ଧି ଟ୍ୟାଙ୍କର ତଳେ ଶୋଇ
ପଡ଼ିଲା ।

ମାଳବିକା—(ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ତା'ପରେ,

କବି ଅମୃତ—ତା'ପରେ ଯାହା ହୋଇଥିବ, ତୁମେ ସେତିକି
ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିବ ମାଳବିକା ।

ମାଳବିକା—ଆରେ କୁହନା, ମୁଁ ଯିବିପରା ।

କବି ଅମୃତ—ତା'ପରେ ସବୁ ଶେଷ ।

ମାଳବିକା—ତା'ହେତେଇ ଝିଅଟି କ'ଣ ମରଗଲା ?

କବି ଅମୃତ—ମରି ଗଲାଣି ମାଳବିକା, ଅମର ଶକ୍ତିଦ ହୋଇଗଲା ।

ମାଳବିକା—ଏଇଟା ଗୋଟି କି ବଡ଼ କଥାଟେ ! ଆମ ଗାଁର
ରାଜିନି ଯାହା କରିଥିଲା ନା...,

କବି ଅମୃତ—କ'ଣ କରିଥିଲା ? ଦେଶପାଇଁ ଆତ୍ମବଳୀ
ଦେଇଥିଲା ?

ମାଳବିକା—ଆରେ ମୋ କଥା ନ ଶୁଣି ସେମିତି କାହିଁକି
 ହଉଛି ମ । ହଇଏ ଗୁରୁଆଡ଼େ ନିଆଁ । କଅଁଳା
 ପିଲଟିଏ ସେହି ନିଆଁ ଘେର ଭିତରେ ରହି ରହି
 ଛୁଡ଼ିଥାଏ । କେହି ପିକାକୁ ସାହାସ କଲେନି ।
 ରତନ ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ନିଆଁ ଭିତରେ ପଶି
 ପିଲଟିକୁ ଆଖି ତା ମା' କୋଳରେ ଦେଇଦେଲା ।
 ଏ ଘଟଣା ଠାରୁ ତୁମେ କହିବା ଘଟଣା କ'ଣ
 ବଡ଼ ହୋଇଗଲା ।

କବି ଅମୃତ—(ମୁକ୍ତ ପରି ମାଳବିକାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି) ।

ମାଳବିକା—କ'ଣ ସେମିତି ଗୁହଁ ତ ମ ? ଆମ ଗାଁ ରତନଠାରୁ
 ତୁମେ କହିବା ଝିଅଟା କ'ଣ ଗୋଟେ ବଡ଼ କାମ
 କରିଦେଲା ।

ଅମୃତଲଳ—ଅଶ୍ରୁର୍ଯ୍ୟ, ଦେଶପାଇଁ ପ୍ରାଣବଳୀ ଦେବାଟା ବଡ଼
 କାମଟିଏ ହେଲାନି ? ମୁଁ ପଚାରିବୁ ଯେଉଁ ଖବର
 କାଗଜ କିଣାହଉଛି ତା ପଡ଼ା ହେଉଛି ନା
 ତୁଲି ଜଳାରେ ଲଗାହଉଛି । ଯଦି
 କାଗଜ ପଢ଼ୁ ଆସାନ୍ତି ନା ତା'ହେଲେ ଏମିତି
 କହିନଥାନ୍ତି । ତୁମର ବାହାର ଦୁନିଆ ବସ୍ତୁରେ
 ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ିବ ବୋଲି ମୁଁ କାଗଜ କିଣୁଛି । ବୁଝିଲ,
 ଆଉ ତୁମେ କାଗଜ ରଖନି । କାଗଜ ବାଲକୁ
 ମନା କରିଦିଅ ।

ମାଳବିକା—ତୁମେ କହିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ବନ୍ଦ କରି ପାରିବୁ ।

ଅମୃତଲଲ—ବନ୍ଦ କରି ପାରିବୁ ? ମୋତେ ନ କହି ବନ୍ଦ କରିଦେଲୁ ? ହଉ, ଭଲ କରୁ । ସେ 'ସଂସାର' ପରିକାଶା ଟିକିଏ ଆଣିଲୁ । ମୋର ଯେଉଁ କବିତାଟା ବାହାରିଛି, ତାକୁ ମୁଁ ଟିକିଏ ଭଲଭାବରେ ଦେଖିବି ।

ମାଳବିକା—ସେ କହି କ'ଣ ଆଉ ଅଛି । ଆଜିକାଲି କବିତା ନିକୃଷ୍ଟରେ ତୁଲି ଜଳାରେ ପରା ସବୁ କାଗଜ ସରିଲାଣି ।

ଅମୃତଲଲ—କ'ଣ କହିଲୁ ? ତୁଲି ଜଳାରେ ସବୁ ପଡ଼ି କା ଶେଷ ହେଲାଣି । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କବିତା ତାକୁ ତୁମେ ତୁଲି ଜଳାରେ ଶେଷ କରିଦେଲୁ ।

ମାଳବିକା—କେତା, କେତା, କେତା । ସେ କେତା ଲେଖାକୁ ତୁମକୁ କ'ଣ ମିଳୁଛି । କେବେ ୫୦, ୨୫ ମିଳୁଛି ସେଥିରେ କ'ଣ ଚୁକ୍ତରାଶି ମେଣ୍ଟିଯିବ । ମୁଁ କହୁଛି—ଲେଖା, ପେଣା ବନ୍ଦ କରି ଅନ୍ୟ ଧନ୍ଦା ଧର ।

ଅମୃତ--କ'ଣ କହିଲୁ, କବିତାକୁ ମୋର ତୁଲି ଜଳାରେ ଶେଷ କରିଦେଲୁ ?

ମାଳବିକା—ହଁ, କେଉଁଥିପ ଲି ଡାକୁଥିଲୁ କହିଲାନି ଯେ ?

ଅମୃତଲେଲ—କହିବି, କ'ଣ ଅନ୍ତ କହିବି । ଯାଅ ଗିଲସେ
ପାଣିଆଣ ।

ମାଳବିକା—ମଲରେ, ଏଇଥି ପାଇଁ ମୋତେ ଦଉଏ କାଳ
ଠିଆ କରେଇ ଦେଲଣି । ଶୁଣ କହୁଛି ।
ଏଠରୁ ଧନ୍ଦାରେ ପେଟପୋଷା ଯାଏନି । ଏଇଥିରେ
ବଞ୍ଚିବା କଷ୍ଟ ।

ଅମୃତ—ମାଳବିକା, ତୁମେ କ'ଣ ବୁଝିବ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କଥା ।
ଦେଖ ମୁଁ ତୁମକୁ ହୃଦିଆର କରେଇ ଦଉଛି ଆଉ
ଯଦି କେବେ ଏ କଥା କହ, ମହାପ୍ରଳୟ ସୃଷ୍ଟି
ହେବ ।

(ଏଇ ସମୟରେ ଅମୃତ ଲଳଙ୍କ ବାଲ୍ୟ ବନ୍ଧୁ
ବିଜୟ ପ୍ରବେଶ କରିଛି । ବିଜୟକୁ ଦେଖି
ମାଳବିକା ଓଡ଼ଣା ଟାଣି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।)

ବିଜୟ—କିରେ, କ'ଣ ଦିବ୍ୟ ଭିତରେ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧର
ସମ୍ବନ୍ଧ ପାତ ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ତ ଦେଖୁଛି, ଯଦି ମୁଁ
ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇ ନ ଥାଆନ୍ତି
ନା... ।

ଅମୃତ—ନାରେ ବିଜୟ, ଦୁନିଆରେ ଅତି ସବୁଠାରୁ ମୁଁ
ଦୁଃଖୀ ।

ବିଜୟ—କରେ ଦୁଃଖୀ କାହିଁକି ? କଣ ଭଉଜି ତୋର
ମନକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି କରେ ? ଆରେ, ଆମର
ଭଉଜି କିଛି ମନ୍ଦ ନୁହନ୍ତିମ । ଦେଖନ୍ତୁ, ମୋତେ
ଦେଖି, କିପରି ସୁନାହିଁଟି ପରି ହାତେ ଓଡ଼ଣା
ଧାରି ଭିତକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦୁଇଟି ପିଲର ମା
ହେଲେଣି, ତାଙ୍କର ସେ ଓଡ଼ଣାଟଣା ଏପରିକି
ଗଲିନି । ବୁଝିଲୁ, ସେ କିପରି ସରଳ ଲୋକ କିନି,
ଏ ଦୁନିଆ ସମ୍ପର୍କରେ ତାଙ୍କର ଧାବଣା ଖୁବ୍
କମ ।

ଅମୃତ-- ବିଜୟ ! ମନୁଷ୍ୟ ଯାହା ଚାହେଁ, ତା' ପାଏନି ।
ଆଉ ଯାହା ପାଏ, ତାହା ସେ ଚାହେଁନି ।

ବିଜୟ— ତେବେ ତୋ କଥାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଭଉଜକୁ ଛାଡ଼ି...
(ହସି ଉଠିଲେ)

ଅମୃତ—ସ୍ଥିତେ, ସେ ସବୁ ହେଲେ ଆଉ କ'ଣ ମିଳିବ ।
କିନ୍ତୁ ବିଜୟ, ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବୁ ତୋ ଭଉଜଙ୍କର
କଥା ଦେଖି । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କବିତା ମୋର, ତାଙ୍କର
ଚାଲି ଖଳାରେ ଗଲି ।

ବିଜୟ—ଆରେ, ସେ ତ କବି ନୁହନ୍ତି । କବିତାର ଅର୍ଥ
ବୁଝିବେ କୁଆଡୁ ? ହଁ, କବିର ମାନସୀ
ହୋଇପାରିନ୍ତି ।

(ହଠାତ୍ ଲେଖୁଥିବା କାଗଜ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି
ପଡ଼ିଯାଇଛି, କାଗଜ ଧରିନେଇ) କରେ ଡଢ଼ିବ
ନା ?

ଅମୃତ—ତୋତେ ପଢ଼ିବାକୁ କ'ଣ ମନା ?

ବିଜୟ—ରୋଷଲାଗି, ବାଗଳା ଦେଶର ହିଅ ଅମର ଶହୀଦ
ରୋଷଲାଗି ବିଷୟରେ କବିତା—

ଆରେ ଦୁରଗୁର,
ଭବିଷ୍ୟ, କରୁ ଶାସନ,
ଗୁଳିଗୁଳା ବାଧୁକ ମୁନରେ,
ଏ ଜାତିକୁ, ଏ ଜାତିର ଦେଶ ମାତୃକାକୁ ?
ହୁଅ ଦୁର୍ଘିଆର ।
ବାଃ, ବା, ବାଃ

କିନ୍ତୁ କବି—ଯୁଗ୍, ଯୁଗ୍, କିନ୍ତୁ

(ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ)

ବୃଷାୟୁ ବୃଷ୍ୟ

[ପାର୍ବ । ସକାଶକ ରଜକାନ୍ତ ବାବୁ
ଶୁଷ୍ଟ ମିଳାକରେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭ୍ରମଣରେ
ବାହାରିଥିଲେ । ହାତରେ ବକୁଳୀ
ବାଡ଼ି । ପଛରୁ ଡାକି ଡାକି ଆସିବୁ
ଗୃହର ଅଇଁଠା ।]

ଅଇଁଠା—ବାବୁ, ବାବୁ ।

ରଜକାନ୍ତ—(ଅଟକି ଯାଇ) କିରେ ଅଇଁଠା, ପଛରୁ ଡାକି
ରସଭଂଗ କରିଦେଲୁ କାହିଁକି ?

ଅଇଁଠା—(ବାନ୍ କୁଣ୍ଡାଉ, କୁଣ୍ଡାଉ) ବାବୁ । (ଆନନ୍ଦରେ)
ଜଣେ ଜନାନୀ, ମାନେ, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ।

ରଜକାନ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ? ଅବେଳରେ ମୋ ଘରଠାକୁ ଆସିଲେ
କାହିଁକି ? ହଉ, ତୁ ତାଙ୍କୁ କ'ଣ କହିଲ ?

ଅଇଶ୍ୱା—ସାର୍ । ବସନ୍ତ...

ରତନାନ୍ତ — କିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ସାର୍, କୋଲି ବଢ଼ିଲୁ । ତୋତେ
ଶିଖେଇଥିଲି ପରା ।

ଅଇଶ୍ୱା—ବାବୁ ଭୁଲିଗଲି । ଏଇ ମୋ ଅଗଣିତରେ ଅଛି ?
ମନେପଡ଼ିଲା ମେଡୁମ୍, ମେଡୁମ୍ ।

ରତନାନ୍ତ—ଆରେ କହ, ମାଡ଼ାମ୍,

ଅଇଶ୍ୱା—ହଁ, ସେଲ, ଡେଇଁ ଗଲା, ସେଇଆ କହିବ ବାବୁ ।

ରତନାନ୍ତ—ହଁ, କେଉଁଥିପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି, ପରୁରଥିବୁ ?

ଅଇଶ୍ୱା—ପରୁରଥିଲି, କିନ୍ତୁ ସେ କହିଲେ, ବାବୁ କେଉଁଆଡ଼େ
ଯାଇଛନ୍ତି, ଜଣାଥିଲେ ଟିକିଏ ଶୀଘ୍ର ଡାକିଦିଅ । ମୁଁ ତ
କାଶିଛି, ଆସଣ ତ ପାର୍କକୁ ଆସିବେ । ତେଣୁ ଲାଜୁ
ବସେଇ ଦେଇ ଦୋଡ଼ି ଆସିଛି ।

ରତନାନ୍ତ—ହଇରେ ଅଇଶ୍ୱା, ସେ ଭଦ୍ର ମହିଳା ଜଣକ ..

ଅଇଶ୍ୱା —କିମିତକା ବର୍ଣ୍ଣ, ରୂପ, ଏଇବିଆ ପରୁରୁଛନ୍ତି ?

ରତନାନ୍ତ —(ହସି) ହଇରେ, ତୁ ଏକଥା କାଶିଲୁ କିମିତ ?

ଅଇଶ୍ଵା—(ମୁରୁକ ହସି) ଯ କିତଥା ଆଜ୍ଞା, ଏକ ଅଇଶ୍ଵା
ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ନିଶକୁ ମାଉଁସ ପରି ୧୫ ବର୍ଷ
କାଳ ଚଳିଆସିଲା । ଆପଣ କ'ଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ
ଚାହୁଁଛନ୍ତି, କେଉଁ ଜିନିଷ ଚାହୁଁଛନ୍ତି...

ରଜକାନ୍ତ—ହଉ, ଏତିକିରେ ପୁଣିଲେ ପଳା । କଥାଟିକୁ ବେଶୀ
ପାଣିପିଆ କାହିଁକି କରାଦେଉଛୁ । ଆରେ, ସେ ଭଦ୍ର
ମହିଳା କଣକ ଦେଖିବାକୁ କିମିତି ।

ଅଇଶ୍ଵା—ବାବୁ, ଥରେ ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳା ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ
ଆସିନଥିଲେ । ଅଖିରେ କଳା ଚଷମା, ହାତରେ
ବ୍ୟାଗ, ଗୋଡ଼ରେ ଓହସିଆ ଚପଲ, ଆଉ
କାମନାରେ ଖାଲି ଫାଟି ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ବାବୁ, ତୁମେ
କହିଲ—ପୁଲ୍ ଟେକ୍ ଫୋର୍ସିଟ୍ । କିନ୍ତୁ ସେ 'ନୋ'
କହି ଚାଲିଯାଉଥିବା ବେଳେ ତୁମେ ଫାଷ୍ଟା ପିଇବାକୁ
ଅନୁରୋଧ କଲ, ମୁଁ ଭୁଲରେ କୋକାକୋଲା ନେଇ
ଆସିବାରୁ କଷିକରି ମୋ ଗାଲରେ ଗୋଟି ଚଟକଣି
ମାରିଦେଲି ।...

ରଜକାନ୍ତ—ଆରେ, ତୁ ସୁଖଳତା ଦେବାଙ୍କ ବଥା କହୁଛୁକି ?
ଚାଲ ଚାଲ, ଯାଉଛି ଯିବା...

ଅଇଶ୍ଵା—ଆଜ୍ଞା, ଠିକ୍ ତାଙ୍କପରି ଜଣେ ମହିଳା । ଅବଶ୍ୟ ସେମିତି
କାମନା ନିଶ୍ଚି କି, ଆଖିରେ ଚଷମା ନାହିଁ । ବାବୁ,

ପୌଡ଼ା କି ବୁଡ଼ି ନୁହନ୍ତି । (ଟିକିଏ ହସି) ଏଇ
୨୫/୨୭ ଭିତରେ ହେବ । ଆଉ ସେ ବହୁଥିଲେ,
ତାଙ୍କର ବହୁଟିଏ ଗୁମା ହେବ ।

ରତକାନ୍ତ—ଏଇଥିପାଇଁ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଲୁ । ପଛପା ଲଗିବା
କଥାଟି ତତେ ଭଲ ଜଣା ।

ଅଇଶ୍ୱା—ନାହିଁ ଅଜ୍ଞା, ଆପଣ ମୋତେ କହିଥିଲେ ପରା, ଯଦି
ସେମିତି କିଏ ଆସେ, ମୋତେ ଶୀଘ୍ର ଖବର
ଦେଇ ଡକେଇ ପଠେଇବୁ ।

ରତକାନ୍ତ—ଓଃ, ବିଶୁଦ୍ଧ ଭୁଞ୍ଜି ହସାବରେ, ମାଲିକର ଆଜ୍ଞା
ଅନୁସାରେ ଅନୁସାରେ ପାଳନ କରିଦେଇଛୁ । ହଉ ତାଙ୍କୁ
କହିଦେ, ସେ ବସିଥିବେ (କିନ୍ତୁ ସମୟପରେ) ଅଇଶ୍ୱା ।

ଅଇଶ୍ୱା—କହୁ ନାହାନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କ ଯାହା କହିବେ ତା’
ଅନୁସାରେ ଅନୁସାରେ ପାଳନ କରିଦେବ ।

ରତକାନ୍ତ—ଘର ଭିତରେ ନେଇ ବସେଇ ଦରୁ ତୋ ମା’
ଠାକୁରଣୀ ପରା ଫେରିନାହାନ୍ତି ?

ଅଇଶ୍ୱା—ସେ ପରା ଖା’ ପିଅ ସାରି ତାଙ୍କ ବଞ୍ଚିଲେ ଘରୁ ଗତ
୧୧ ଟାରେ ଫେରିବେ । ହଁ, ବାବୁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲି,
ଆପଣ ଆଜି ହୋଟେଲରେ ଖାଇଦେବେ ବୋଲି
ବରଦ ହୋଇଛି ।

ରତକାନ୍ତ—ବେଶ୍ ଭଲହେଲା । ମୁଁ ଟିକେ ପ୍ରେସ୍ ଅଡ୍
ଗୁଲିଆସେ ।

ଅଇଶ୍ଵା—ଅଜ୍ଞା ସେ ତର ତର ହଉଥିଲେ, ଯଦି ସେ ଗୁଲିଯାନ୍ତି ।

ରତକାନ୍ତ—ଗୁଲିଗଲେ ଗୁଲିଯିବେ, ହଜିରେ ତାଙ୍କର ଗଢେ ନା
ଆମର ଗଢେ । ବହୁତ ନାମକରା ଲେଖକମାନେ
ଦୁଆରେ ଧାଡ଼ି ବନ୍ଧି ଠିଆ ହେଉଥିଲେବେଳେ,
ଏ କେଉଁ ଲେଖକରେ ପୁଣି ଲେଖା ଯେ, ସ୍ବାକ୍ ବହିଷ୍ଠା
ଆଗ ଛୁପା ହେଇଯିବ ।

ଅଇଶ୍ଵା—ଅଜ୍ଞା, ଗଢ଼ିଦିଅନ୍ତୁନା । ଆସନ୍ତା ମାସରେ ଛୁପାହେବ
କୋଲି କହି, ୩ ଟେ 'କ' ଶ ଆପଣ କହେବେନିକି
କେତେଥର ସେ ଅପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ନ ଆସିବେ ।
ସେତେବେଳେ ଆମ କାମଟାକି...

ରତକାନ୍ତ—(ହସି) ଆରେ ଅଇଶ୍ଵା, ରତକାନ୍ତ ବାବୁକୁ ଚୋର,
ତୁ କ'ଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିହ୍ନିଲୁ । ହଉ, ଗୁଲିଗଲେ
ଗୁଲିଯାନ୍ତୁ, ପୁଣି ଆସିବେନିକି ?

ଅଇଶ୍ଵା—ହଁ, କାହିଁକି ସିବେନି, ଅଲଗ୍ସେ ଦିବେ । ତାଙ୍କର
ଗଢେ ନା ଆମର ଗଢେ । କହିଦେବି ବାବୁ । ଖଲି
କହିଦେବିନୁହଁ, ଭଲକରି କହିଦେବିନା (ହସି ଗୁଲିଗଲ)

(ରତକାନ୍ତ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଥିବା
ସମୟରେ ପଛରୁ ଡାକିଛନ୍ତି ବିଜୟ ।)

ବିଜୟ—ନମସ୍କାର ରତକାନ୍ତ ବାବୁ ।

ରତକାନ୍ତ—ନମସ୍କାର, କାହିଁକି ଡାକୁଥିଲ ?

ବିଜୟ—ଦେଖନ୍ତୁ ରତକାନ୍ତ ବାବୁ, ମୋର ବିଶେଷ କିଛି
କହିବାର ନାହିଁ ।

ରତକାନ୍ତ—ହଉ, ଯାହା କହିବାର ଥିବୁ । ଅତି କାଲି ସକାଳେ
ଦୋକାନକୁ ଆସନ୍ତୁ, ସେଇଠି କହିବେ ।

ବିଜୟ—ନା, ଏଭଳି ଆପଣଙ୍କର ଭଲକଥା ହେଲାନି ।
ଅମୃତ ଲଲିଙ୍କର ପାଣ୍ଡୁକପିଟି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଇ
ପାଖାପାଖି ଦି ବର୍ଷ ହେଲଣି...ଆପଣ ରୁପେଇବେକି
ନାହିଁ, ସଫା ସଫା କହୁନାହାନ୍ତି ?

ରତକାନ୍ତ—ହଇଁ ଚାବୁ, ଅଜିକାଲି ଯୁଗରେ କବିତା କିଏ
ପଢ଼ୁଛି । ଆପଣ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖନ୍ତୁ । ଟିକିଏ ସଫେଦା
ଥିବା ଦରକାର । ଦେଖୁନାହାନ୍ତି, ‘ପ୍ରଥମ ରୁମ୍ବନ’
ବହି ୫ଟାମାସ ପୂର୍ବନହେଉ ପାଞ୍ଚହଜାର ବହି ସଂଗେଲି ।
ଆଉ କଲେକଟାଲି, ‘ମଝୁଣିଲଭ’ ବହିର କାଟକେ
କାହିଁରେ ବ’ଣ । ଏ କବିତା କିଏ ଅଜିକାଲି ପଢ଼ୁଛି ।

ବିଜୟ—ଏ ସବୁ ପାଳଲମି ଆପଣ ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । ଆପଣ ମୋତେ ବାପାଙ୍କ କହିବାରୁ, ଆପଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରି ମୁଁ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ଆଣି ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଲି । ବୁଦ୍ଧ ଅନୁପାରେ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଓ ଲେଖକଙ୍କର କପି ୭ ମାସ ଭିତରେ ଦାଖଲ କରିବା କଥା । ଆପଣଙ୍କ ଦୁଆରକୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ମୋର ଦୁଇ, ଦୁଇଟି ଚପଲ୍ ପରିଲେ । କ'ଣ ଆପଣ ଛୁପିବେଳେ ନାହିଁ, ସଫା ସଫା କହି ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ କଲିଆସି ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ନେଇଯିବି ।

ରଜକାନ୍ତ—ବେଶ୍, ଆପଣ ନେଇଯନ୍ତୁ । ମୁଁ କିଛି ଛୁପିପାରିବନି । ଅନ୍ୟ ଯାହାକୁ ପାରିବୁ, ତାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ବିଜୟ—ହଁ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନଗଦ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ବୁଦ୍ଧ ମୁତାବକ ଆପଣ ରଖି ଦେଇଥିବେ । ମୁଁ ସକାଳ ଦଶଟାରେ ଆସି ନେଇଯିବି ।

ରଜକାନ୍ତ—ଅହା, ବିଜୟ ବାବୁ । ଆପଣେ ସବୁବେଳେ କଥା ନ ବୁଝି ଗଲେ । କହି ଛୁପିବନି ବୋଲି କ'ଣ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ମନାକଲି ?

ବିଜୟ—ନାହିଁ, ଆପଣ ମନା କରୁନାହାନ୍ତି ଯେ, ହଁ ବି କରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ରଢ଼କାନ୍ତ—ହଉ ବାବୁ, ଆପଣ ଗଲେ । ବନ୍ଧୁ ରୁପାହେବ । କାହିଁକି
 ବୀଣା ହେଉଛନ୍ତି ? ଆରେ ବଜୟ ବାବୁ, ଶାଳିତ
 ଆପଣ କଥା କଥାକେ ଗୁରୁଛନ୍ତି ।

(ଅଇଶ୍ୱର ପ୍ରବେଶ)

କିରେ ଅଇଶ୍ୱର, କ'ଣ ହେଲା ?

ଅଇଶ୍ୱର—ଗୁଲିଗଲେ...

ରଢ଼କାନ୍ତ—କେଡ଼େକଥା ହେଲା, ଦେଖୁ ବଜୟ ବାବୁ, ଆପଣଙ୍କ
 ଯୋଗୁଁ ମୋର ଜଣେ ଲେଖକ ବନ୍ଧୁ ଗୁଲିଗଲେ ।
 ଅଥବା ଆପଣ ମୋର ସମସ୍ତ ନଷ୍ଟ କଲେ । ଛୁ, ଛୁ, ଛୁ,
 ତାଙ୍କର ସେ ବହିଖଣ୍ଡିତ କେତେ କାଟି ନ
 ହେଉଥାନ୍ତା । ଆପଣ ମୋର ୫ ହଜାର ଟଙ୍କା
 ଲେଖିପାନ୍ କଲେ । ସେ କ'ଣ ଆଉ ଏବେ
 ଆସିବେ ? ମୋତେ ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ହଁ, ବଜୟ ବାବୁ, ସେଥିପାଇଁ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ
 ସେ ଷଡ଼ ପୁରଣ ଆପଣଙ୍କୁ ହିଁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ମୁଁ ସେ ଟଙ୍କା, ଆପଣଙ୍କର ରୁଚି ଟଙ୍କାରୁ କାଟିଦେବି ।

(ଗୁଲିଗଲେ)

ବଜୟ—ଅଜ୍ଞା ଦେବିବା, କିମିତ ତୁମେ କାଟିଦେବ ।

(ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ)

ତୃତୀୟାଦୃଶ୍ୟ

[ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର ସଜ୍ଜିତ
ବାସ ଭବନ । ଆରମ୍ଭ ଚୈତ୍ରରେ
ବସି ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ ଉପନ୍ୟାସ
ଶୁଣି ଏ ପଢୁଥିଲେ । ପତ୍ନୀ ନିହାରିକା
ରେଡ଼ିଓରୁ ଗୀତ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି ।
ଗୀତ ଶେଷ ହେଲା । ପୁଣି ସେଇ
ଗୀତକୁ ଦୋହରାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ
ନିହାରିକା ଦେବୀ ।]

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—କ’ଣ ଭାଗ୍ୟ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ?

ନିହାରିକା—ତୁମପରି ବେରସିକ ଲୋକ, ସେଥିରୁ ପାଇବ କ’ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଗୀତର ଗାୟକ...

ନିହାରିକା—ବିତସ୍ତାନର ଯାଣି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଆଉ ଗୀତକାର ?

ନିହାରିକା—କିଏ ଅମୃତ ଲଳ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତମର କାର । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଏଇ ଦୁଇଜଣଙ୍କର
କମ୍ବିନେସନ୍ ବାସ୍ତବିକ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ । ଆଜ୍ଞା,
ଏଥର ଖାଇବା ଚାଲ ।

ନିହାରିକା—ମୋତେ ଶେକ ଲଗୁନି ତୁମେ ଖାଇନାଅ । ଆରେ
ମୁଁ ତ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି, ଏଥରର ‘ସଂସାର’ ପତ୍ରିକା
ପଢ଼ନ୍ତୁ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ନା,

ନିହାରିକା—ତା’ହେଲେ ଲେଖକ, ପ୍ରକାଶକମାନେ ତୁମପା ଖବୁ
ବହୁ ସବୁ ପଠାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଉତ୍ତରଟା ଖୁବ୍ ସହଜ । ତୁମେ ପଢ଼ିବ ବୋଲି ।
ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି, ତୁମେ ଜଣେ ଲେଖିକା, ଆଉ
ମୁଁ ତ ସବୁଜେ ସାହିତ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ୟାପାର
ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟାରୀ । କେତେକଙ୍କର ଧାରଣା ମୁଁ
ଜଣେ ସାହିତ୍ୟ ରସିକ ।

ନିହାରିକା—ସାହିତ୍ୟ ରସିକ ? (ଖୁବ୍ କେ ରରେ ହସିଉଠିଲେ)
ଆରେ ନା, ସମସ୍ତେ ଗୁହାନ୍ତି ତୁମର ଟିକିଏ ସୁପାରଗ୍ସ ।

ସେଇଥି ପାଇଁ ପସପତିକା, ବହୁସବୁ ତୁମ ନିକଟରେ
ଗଢାନ୍ତି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ତା ବ ମିଛ ନୁହେଁ ।

ନିହାରିକା—ଏ ବର୍ଷ ମାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପେଉଁ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ
ପୁରସ୍କୃତ କରିଛି, ମୁଁ ଜାଣି, ସେମାନଙ୍କର ଲେଖା
ମୂଲ୍ୟାୟନ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, କବି
ଅମୃତଲଳିତା ଲେଖା ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ
କୋଟିର ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତା'ହେଲେ ତୁମେ ସୁପାରିଶ କରୁଛ ।

ନିହାରିକା—ମୁଁ ସୁପାରିଶ କରିବି କାହିଁକି । ତୁମେ ପଡ଼ି
ପଡ଼ିଲେ ଜାଣିବ ।

(ସେଲ୍‌ଫରୁ ବହୁଆଖି ପଡ଼ିଲେ)

‘ସେବନାଶ’ କବିତା—

ଅବିରାମ କୁଟେ ତୋପ—ଗୁଡୁମ୍, ଗୁଡୁମ୍,
ଶ୍ରୀବତ୍ସର ବର୍ଷଣକୁ ଅପେକ୍ଷା ନରଖି,
ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅଂଧକାର, ଖାଲି ଧୂମ୍ରମୟ ।
ନିରବତା ଭଂଗ କରି ଶୁଭେକେବେ,
କେଉଁ ଆଶ୍ଚିନାଦ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ବାସ୍ତୁ, ବାସ୍ତୁ, ବନ୍ଦକର ।

ନିହାରିକା—କ'ଣ ଶରପ ଲଗୁଛି ? ମୁଁ କହିବି ଏଇ କବିତାଟି
ହେଲ କବିଙ୍କର ସବୁଶ୍ରେଷ୍ଠ କବିତା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହେଲ, ତୁମପରି ଜେନେରାଲ ଗୁଣଗ୍ରସ୍ତ କବିଙ୍କର
କବିତାକୁ ପସନ୍ଦ ନ କଲେ—ଆମପରି ଲୋକ ସେ
ସବୁରୁ, ବୁଝିବ ବା କ'ଣ ? କିନ୍ତୁ କବିଙ୍କର
କବିତା 'ଲଳ ସଲମ' ।

ନିହାରିକା—ତମର କାତ । କବିଙ୍କର ସେଇ କବିତାଟି ହେଲ,
ଅନ୍ୟ ଏକ ସାର୍ଥକ ସୃଷ୍ଟି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ନିହାରିକା, ତୁମର ଯୋଗୁଁ କବି ଆଜି ଜେଲଖାନାର
ପ୍ରାଚେରୀ ଭିତରେ ଆସକ ନରହି ମୁକ୍ତାବଳି
ଯାପନ କରିବାକୁ ସତ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ନିହାରିକା—ମୋର ଯୋଗୁଁ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ହଁ, ତୁମର ଯୋଗୁଁ, କାରଣ ତୁମେ କବିଙ୍କୁ
ଭଲପାଅ ।

ନିହାରିକା—ଧନ୍ୟବାଦ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଏଇପରି ଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ ମାନଙ୍କୁ ଛେଳଣାନାରେ
ନ ରଖି କ'ଣ ସମ୍ଭବନା କରାଯାନ୍ତା ? ତୁମେ
'ଲଲସଲମ' କବିତାର ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିବ ? (ବହୁପ
ହସ ହସ) କବି ସ୍ଵାଗତ କରିଛନ୍ତି ଲଲଚୀନର
ଲଲ ପୋତକୁ । କବି ଜୟଗାନ କରିଛନ୍ତି—
ଏକଛୁଟକାଦା ଶାପନ ମାତ୍ର-ସେ-ତୁ-ଟେ ଲୋକାଦ
କରି ।

ନିହାରିକା—କେ ତ କିଛି ମିଛ ଲେଖି ନାହାନ୍ତି । ଲଲସଲମ
କବିତାରେ କବି ବର୍ଣ୍ଣର ଫେସନଟ ଜନଗଣଙ୍କର
ଜୟଗାନ କରିଛନ୍ତି । ଲଲ ପୋତକୁ ସେଥିପାଇଁ
ଅଭିନନ୍ଦିତ କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର-ସେ-ତୁ ଲଲ ପୋତର
ନେତା ହସାବରେ କବି ଡାକର ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ନିହାରିକା । ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା
କଲେ ଲେଖାର ସାର ମନ୍ତ୍ର ଏଇଆ । କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ
ଗଭୀର ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କଲେ—କବି ଏ ଦେଶର
ଶାନ୍ତିପ୍ରୀତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସେହି ଆଦର୍ଶରେ
ଉଦ୍‌ବୁଧ ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଉଛନ୍ତି ।
ବିପ୍ଳବର ମଶାଲ ଜଳିବାକୁ କବି ଏ ଦେଶର ନିରାଶ
ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରିଛନ୍ତି ।

ନିହାରିକା—ତୁମ୍ଭେ ଯୋଗୁଁ କବି ଆଜି ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ, ମୁଁ
କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଆଜ୍ଞା, ଶାଢ଼ୀ ବାନ୍ଧି ।

ନିହାରିକା—ଥରେ କହିଲି ପରା, ତୁମେ ଶାଢ଼ୀନ୍ଧି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଓଃ, ମୋର କଥାଟା, ବିଶେଷ କରି କବିଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକ୍ଷେପଟା ତୁମପକ୍ଷେ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛିନା ? ନିହାରିକା, କବି ପ୍ରତିଭାର ମୁଁ ପୂଜା କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ ଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ ମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦିଆଯାଇ ପାରେନା ।

(କାହାକୁ ନିକଟରେ ପଶି ଆସିଲେ ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ)

ରତିକାନ୍ତ—ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ।

(ସମସ୍ତେ ଗାଢ଼)

ରତିକାନ୍ତ—କ୍ଷମା କରିବେ, ଆପଣଙ୍କୁ ନ କହି ହୋଇ ଭିତରକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ନମସ୍କାର ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତୁମେ କିଏ ?

ରତିକାନ୍ତ—ମୁଁ ଜଣେ ପ୍ରକାଶକ ।

ନିହାରିକା—ପ୍ର କଣକ ?

ରତିକାନ୍ତ—(ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟରେ) ଆଜ୍ଞା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣ କାହାକୁ ନ କହି ଘରଭିତରେକୁ
ଏପରି ଶୁଲିଆସିବାଟା...

ରତିକାନ୍ତ—ଶୁଭ୍ ଅନ୍ୟାୟ୍ ଅଜ୍ଞ, ମୋର ଭୁଲ ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର
କରୁଛି ।

ନିହାରିକା—ଆପଣ ?

ରତିକାନ୍ତ—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ଶୁଣିଲି, ଆପଣ ମୋ
ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ, ଆପଣ ଆସିବେ, ଆସିବେ
ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି, ଆପଣ ନ ଆସିବାରୁ ମୋତେ
ବାଧା ହୋଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅଜ୍ଞ ତା'ହେଲେ
ଆପଣ କ'ଣ ସେହି ଭଦ୍ର ମହିଳା ନୁହନ୍ତି ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତୁମେ ଏକ ଭଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଘରେ ଯାଇଥିଲୁ ?
(ସାମାନ୍ୟ ଚିନ୍ତାକରି)

ରତିକାନ୍ତ—ମୋର ଶୁକରଟା ମୋତେ କହିଲା—ମାଳବିକା,
ନା ନିହାରିକା, ନା ସେଫାଳିକା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—You fool, Dont talk.

ରତିକାନ୍ତ—କ'ଣ ହେଲା ଅଜ୍ଞ ! କ'ଣ ଗୋଟି ମିସ୍‌ଟେକ୍ ହୋଇ
ଗଲା ? ନା'ଟାଟ ମନେରହିଲା—ମାଳବିକା,
ସେଫାଳିକା ନା, ନିହାରିକା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଉ, ଏଥର ତୁମେ ଯାଅ । ଭୁଲରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ
ଭଦ୍ର ଲେକମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଏପରି ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ
କରିବନି ।

ରତିକାନ୍ତ—ନାହିଁ ଅଜ୍ଞା, ମୋର ଭୁଲ ହେଇଗଲା । ଅଳ୍ପଶୁଣି
କହିଲି, ନାଟକ ମୋର ମନେରହିଲାନି । ମାଳବିକା,
ଶେଫାଳିକା ନା ନିହାରିକା ।

(କହି କହି ଚାଲିଗଲେ)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ନିହାରିକା, ତୁମେ ଏ ଲେକଟା ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲ ?

ନିହାରିକା—ହଁ,

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଆରେ ସେ କଥା ମୋତେ କହିଲାନି, ବରଫ ଭଦ୍ର
ଲେକଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଯାହା
ଦେଖିଲି ନିହାରିକା ଲେକଟା ଖୁବ୍ ସରଳ ।

ନିହାରିକା—ନା, କଣେ, ନିବୋଧ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ନିବୋଧ ? ତୁମେ ଜାଣିଲ କିମିତ ?

ନିହାରିକା—ବାଣିବାକୁ ବିଶେଷ ସମୟ ଲାଗିଲାନି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଯାହା ହେଉ ଲେକ ଚରିତ ବୁଝିବାକୁ ତୁମେକ
ବେଶ ସମୟ ହେଇ ପାରିଲଣି । ହଉ ଖାଇବାଆସ ।
ଆସ, ଆସନା, କ'ଣ ରାଗିଛ ?

(ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ)

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

[ଅଳିଦ । କବ୍ ଅମୃତଲଲ
ସମ୍ବନ୍ଧିନୀ ସଗରୁ ଫେରୁଥାନ୍ତି ।
ହାତରେ ଫୁଲମାଳ ।]

ଅମୃତ—ମାଳବିକା, ମାଳବିକା ।

(ଭିତରୁ ଆସିଛନ୍ତି)

ମାଳବିକା—କ'ଣ ? (ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଗୋଡ଼ ଠିଆହେଲେ) ।

ଅମୃତଲଲ—ଆରେ, ତୁମେ ଏପରି ଉଦାସ କାହିଁକି ? କ'ଣ
ଭୟାବତା ସରିଲାଣି ନା ?

ମାଳବିକା—ନା,

ଅମୃତଲଲ—ତୁମେ ରାଜନାହିଁ, କାହିଁକି ?

ମାଳବିକା—କ'ଣ ଥିଲାଯେ, ରାଜଥାନ୍ତି । ତୁମେ ଲୋଭସାଗରିନୀ ?

ଅମୃତ—ନା,

ମାଳବିକା—ଖାଲି ସମ୍ବନ୍ଧିନୀ କରାଗଲା, ଆଉ ଖାଦ୍ୟ ପେୟୁର...

ଅମୃତ—ଆରେ ନା, ଖାଦ୍ୟପେୟ ଆସିବ କୁଆଡୁ ? ସମ୍ବନ୍ଧିନୀ
ସଭାଟିଏ କରିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ପଇସା ଅଣ୍ଟିଲୁଣି,
ସେତେବେଳେ ପୁଣି ଖାଦ୍ୟ ପେୟର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ
ଦୁଆରୀ ବା କିମିତି ? ପିଲାମାନେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ମାଗି
ମାଗି ଏତିକି ହେଲେ କଲେ । ଏଇଥିରେହିଁ ମୋର
ଆନନ୍ଦ ମାଳବିକା, ଏଇଥିରେହିଁ ମୋର ଚୁପ୍ଟି ।

ମାଳବିକା—କେତେଦିନ ଶୁଷ୍କ ହସର ତରଙ୍ଗ ଖେଳାଇ, ଏ
ଅଭିନୟ କରି ଚାଲିଥିବ କହିଲୁ ? ପୁଷ୍ପମାଲ୍ୟର
ଆବରଣ ତଳେ ପେଟର ଜ୍ୱାଳା କ'ଣ ମରିଯାଇ
ପାରେ ?

ଅମୃତ—ମାଳବିକା !

ମାଳବିକା—ହଜାର ଥର କହିଛି, ଘରକଞ୍ଚାଳ ବୁଝେ, ଅନ୍ୟ ଯାହା
ଇଚ୍ଛା ତାହାକର । ଗୁଡ଼ିକ ସରିଲେ ଲୁଣ ନାହିଁ,
ଦୋକାନୀ ଆଉ ବାକୀ ଦେବାକୁ ନାବକ । ଘରଭଡ଼ା
୪ ମାସ ହେଲା ବାକୀ ପଡ଼ିଲଣି । ପିଲାଟି ଶ୍ରୀରଞ୍ଜିତ
ସରିଲଣି । ଯେତେବେଳେ ଦେଖ ନାହିଁ ନାହିଁ,

ନାହିଁ... । ମୁଁ ଆଉ ଏ ଘର ଚଳାଇ ପାରିବିନି ।
ପାଖ ପଡ଼ିଣା ଘରୁ କେତେ ବା ଧାଇଁ ଗିରି ?
ଏଇଭଳି ବଞ୍ଚିବା ଠାରୁ, ବରଂ ଆତ୍ମହତ୍ୟା
ଶେଷେଶରେ ଭଲ ।

ଅମୃତ—ମାଳବିକା, ବାସ୍ତବିକ ମୁଁ ତୁମ ମାନଙ୍କ ପରି ଶୁଭ୍ର
ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି । ଆଜି ମୋର ଜଜ୍ଜା ବହୁତବେଳେ,
ଏଇ ଯେଉଁ ଭୁଲ୍ ହୋଇଛି ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅନୁତପ୍ତ
ମାଳବିକା, ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ କ୍ଷମାକର ।

ମାଳବିକା—କ'ଣ ରାଗିଗଲା ନା ? ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆଉ କେବେ କିଛି
କହିବିନି । ଶୁଣ, ତୁମେ ମନ ଦୁଃଖ କରନି ।
ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆସ ।

ଅମୃତ—ମାଳବିକା ?

ମାଳବିକା—ଶୁଣ, ମୁଁ କହୁଛି—ଏଇ ଧନ୍ଦାରେ ପେଟପୋଷା
ଧିବଳ ।

(ବାହାରୁ ଶୁଭଲ, ଅମୃତଲାଲ, ଅମୃତଲାଲ)

ଅମୃତ—କିଏ, ବଜୟ, ଆରେ ଭିତରକୁ ଆ ।

(ବିଜୟର ପ୍ରବେଶ)

ବିଜୟ—କ'ଣ ଆଜି ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥାନ୍ତା ନା କ'ଣ ?
 ଗୁଡ଼ିକ, ତୁମେ କାନ୍ଦୁଛ ?

ମାଳବିକା—(ଲୁହ ପୋଛି) ନାଁ, ମୁଁ କାନ୍ଦୁନି ।

ବିଜୟ—ଅମୃତଲଲ, ଆରେ କଥା କ'ଣ ?

ଅମୃତ—କଥା ଆଉ କ'ଣ । ଘରଭଡ଼ା ବାକୀ, ଘରେ
 ଗୁଜ୍ଜଳ ନାହିଁ । ଦୋକାନୀ ବାକୀ ଦେବାକୁ ମନା
 କରିଦେଲା । ପିଲର ଖରଡ଼ବା ସରିଗଲାଣି ।

ବିଜୟ—ମୋତେ ଆପଣ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକ । ଭୁଲଟା
 ମୋର, ବୁଝିଲୁ, ରତନାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଏଇ
 ୨ ଶହ ଟଙ୍କା ପାଇବା ପାଇଁ ସକାଳ ଠାରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ବୁଲିଲି । ଯାହାହେଉ, ଦୃଢ଼ କଷ୍ଟରେ ନିହାରିବା
 ଦେବଙ୍କର ସୁପାରିଶ ନୋହୁଁ ଏଇ ଟଙ୍କାଟକ
 ମିଳିଲା । ଗୁଡ଼ିକ, ଆଜି ଖିଆପିଆ ହୋଇଲେ ଆଣି
 କରାଇଲେ...

ମାଳବିକା—ଗୋଟିଏ ଦିନ ହୋଇଲେ ଆଣି ଖାଇଦେଲେ ଦିନ
 କଟିଯିବନି, ବିଜୟ ବାବୁ । ମୁଁ ସେପେଇ କରିବି,
 ତୁମେ ଆଜି ଏଠାରେ ଖାଇବ ।

ବିଜୟ—ତା'ହେଲେ ସଉଦାସୀ, ହଁ, ମୁଁ ନେଇ ଆସୁଛି ।
 ଘାଉଟି, ବେଶୀ କିଛି ବରନି । ଘାଉଟେ, ଡାଲମାଟେ
 ଆଉ ଭଜାଭଜି କିଛି ହେଇଗଲେ, ବେଶ୍ ଚଳିଯିବ ।

ମାଳବିକା—ହଜି, ଯାହା ତୁମର ବରଦ ।

ବିଜୟ—(ଅମୃତଲାଲକୁ) ଆରେ ତୁମେ ଆଅ । ମୁଁ ଏବେ
 ଯାଇ ସବୁ ନେଇ ଆସୁଛି ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଅମୃତଲାଲ—ମାଳବିକା,

ମାଳବିକା—କୁହ

ଅମୃତ—ବ ସ୍ତବକ ବିଜୟଟି ଆମର...

ମାଳବିକା—ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ, ବିଜୟ ନଥିଲେ ଆମର ଅବସ୍ଥା ଯେ
 କ'ଣ ହୁଅନ୍ତାଣି । ଦେଖୁନ, କେଉଁଠୁ ଚାଉଳ ନେଇ
 ଆସୁଛନ୍ତି । କେତେକେଲେ ଖିରଡ଼ିବା ଦେଇ
 ଯାଉଛନ୍ତି । ଆଉ କେତେକେଲେ ଟଙ୍କା...

(କିଛି ସମୟ ପରେ ବିଜୟର ସଉଦାସୀ ସହ ସହ
 ପ୍ରବେଶ)

ବିଜୟ—କାସ୍, କାସ୍ । ଏତକିରେ ପ୍ରଶଂସାଟା ବନ୍ଦ ହେଉ
 ଘାଉଟି ।

ଅମୃତ—ବିଜୟ, ତୋ ନିକଟରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ରୁଣୀ ।

ବିଜୟ—ନା, କବି ନା, ତୁମର ଯୋଗୁଁ ଆଜିର ଏ ମୋ
କବ୍ୟମାଳ୍ୟ । ତୁମେ ନଥିଲେ ମୋ ବାଣୀରେ ଝଞ୍ଜାରି
ନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ମୋର ଇର୍ଷ୍ୟା ମୁଁ କରୁଛି ମାତ୍ର ।

(ମାଳବିକା ସାମାନ୍ୟ ହସି ଚାଲିଗଲେ)

ଅମୃତ—ଆରେ ହଁ, ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲି । ନିନ୍ଦାଶୁଭା ଦେଖି,
ସେ ପୁଣି କିଏ ? ତାଙ୍କର ମୋ ପାଇଁ...

ବିଜୟ—ବୁଝିଲୁ ଅମୃତ, ତୋ କବିତାର ସେ ଜଣେ ଝୁଜାଶୁ ।
ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ, ତୋ
ପାଇଁ ତାଙ୍କର ମନୋମାଳିନ୍ୟ । ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର
ମନର ମିଳନ ନାହିଁ । ବୁଝିଲୁ, ମୁଁ
କହିବାରୁ, ସେ ତୋ ପାଇଁ ପ୍ରକାଶକ ରଚନା
ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଯାହା ଫଳରେ
ବାକାଟକାତକ, ବିଚର ପ୍ରକାଶକ- ମହୋଦୟ, ତୋ
ଘରଠାରେ ଆସି କଥା, ଗଣ୍ଡା, ହାନ୍ତି ହସାବରେ
ପଇଠ କରି ଦେଇଥିବେ ।

ଅମୃତ—ବିଜୟ, ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହେଲେ କହିଦେବୁ,
ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞ ।

ବିଜୟ—ଆରେ, ସେ ତ ଗୋଟେ ଦେଶ । କରବାକୁ ତୋ
ଘରକୁ ଆସିବେ ।

ଅମୃତ—ନା ବିଜୟ, ନା । ଏ ଦିନକୁ କୁଡ଼ିଆକୁ ସେମାନେ
ଯଦି ଆସନ୍ତି...ତା'ହେଲେ...

ବିଜୟ—ତୋ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଉପହାସ କରବେ ଖୋଲି ଭୟ
କରୁଛୁନା ? ମାହାରଜା ଦେବାଙ୍କ ପରି କଣେ
ଭଦ୍ରମଣିଲା ଏ ଯୁଗରେ ଦେଖାଯିବା ବିରଳ ।

ମାଳବିକା—(ଭିତରୁ) ବର୍ତ୍ତମାନ ଗପସପଟା ଏତକରେ
ବଦଳିଛି । ମୋତେ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ଆସ ।

ବିଜୟ—ଗୁଲ ଗୁଲ । ଭଉଁଜକ ପରଠୁ ନା ଜାଣି ହୋଇ
ଗଲଣି । ଡେଇଁ ଯଦି କରୁନା—ସଦନାଶ ।

ଅମୃତ—କ'ଣ ଭଉଁଜକୁ ଡରାଲୁଣିନା ଏଥର ।

(ଦୁହେଁ ହସି ଉଠିଲେ)

(ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ)

ପଞ୍ଚମ ଦୃଶ୍ୟ

[ଫାର୍କ । ଅଇଶୁ ଆନନ୍ଦରେ ଗୀତ
ବୋଲୁଥାଏ । ତାର ମନରେ ଭରି
ଛୁଇଥିଲା ଅପୂରୁତ ଆନନ୍ଦ ।]

ଅଇଶୁ—(ହାତର ଘଡ଼ିକୁ ଦେଖିବୁ) ସମୟ ତ ପଥେଷ୍ଟ
ହେଇଗଲାଣି । ଝଟା ବେଳେ ଆସିବ ବୋଲି
କହିଥିଲା । ତୁ'ଟ ବାଜିଲାଣି । ତା' ମା' ଗଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡିବ
ନା, ଠିକ୍ ତ ଏ ସମୟକୁ ପାଣି ଆଣିବା ପାଇଁ
ପଠେଇ ଦେଇଥିବ । (ମଞ୍ଜୀମାଳକୁ ଦେଖି)
ତୋର ମୂଲ୍ୟ ରହିଲାନି । ଯାହାର ଗଳାର ହାର
ହୋଇଥାନ୍ତୁ, ସେ ତ ଅସିଲାନି । ତା'ହେଲେ କ'ଣ
ଠକିଦେଲା ? ଅଇଶୁ ସାଙ୍ଗରେ ଚାରିଶବ୍ଦ ଧନ୍ଦା ।

ରହସ୍ୟମୟୀ ଗୁପ୍ତାସିଆଣିର ଏ ଗୋଟାଏ ଛଳନା,
ପ୍ରତାରଣା । (ପୁଣି ଶବ୍ଦ)

ନା, ବିଶ୍ୱାସ ହରନ୍ତି । ସେ କହୁଥିଲା—ଆଉ ଡେରି
ନକରି ଶିବ ମନ୍ଦିରରେ ମାଳା ବଦଳ କରି ବାହା
ହୋଇଯିବା । ମା, ବାପା, ଭାଇ ସମସ୍ତେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ
ହେଉଛନ୍ତି । ବିବାହ ସରିଲେ ଆମେ ଚାଲିଯିବା
ହୁଏ ବୁଝକୁ । ସେଇଠି ଗଡ଼ିବା ଆମର ସୁନର
ଫସାଇ । ପ୍ରେମର ଦୁନିଆରେ ଆମେ ଗଡ଼ି ଚାଲିଥିବା
ଚାକମହଲ, ମିନାର, ପିରମିଡ଼, ମନ୍ଦିର, ଯେତେ
ଯାହା ଅଛି ଏ ଧରଣସ୍ତରେ ।

(ଏହି ସମୟରେ ଚପଟେ ଦିଗୁରୁ ପଛେଇ
ଆସିଲେ ରଜକାନ୍ତ ବାବୁ ।)

ରଜକାନ୍ତ—କାହିଁ, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଆସିଲେନି । ମୋତେ କହିଲେ
୨୪ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିବ । ଶେଷ ନ ସାଢ଼େ ୨
ବାଜିଲଣି ।

(ଅପେକ୍ଷା କରି ଠିଆହେଲେ)

ନା, ଆଉ ସେ ଆସିବେନି । ହଉ, ନଆସନ୍ତୁ । ଆଜି
ନଆସିଲେ ଦିନେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଧରାଦେବେ । କବି
ଅମୃତ ଲଲିଙ୍କ ପାଇଁ, ଦେବୀ ମାହାରିକାଙ୍କର ଦରଦ,
ଆଉ ସେଇ ଦରଦର ପାଇଦା ଉଠାଇବେ ପ୍ରକାଶକ
ରଜକାନ୍ତ ବାବୁ—ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ ।

(ହଠାତ୍ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଦେଖିଛନ୍ତି)

କିଏ ?

ଅଇଶୁ—ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ସେବକ...

ରତନାନ୍ତ—ଅଇଶୁ ବାବୁ ।

ଅଇଶୁ—ଆଜ୍ଞା ହଁ ।

ରତନାନ୍ତ—ରତ୍ନଅଞ୍ଜ, ଏଇଠି କ'ଣ କରୁଛୁ ?

ଅଇଶୁ—ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଦାକ୍ଷୀ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।

ରତନାନ୍ତ—ନନ୍ଦେନ ସ୍ତ୍ରୀ । ତୋର ତ ସାହସ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ ।

ଅଇଶୁ—ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ତ କିଛି ଭୁଲ କହିନି, ମାହାରିକା
ଦେବା...

ରତନାନ୍ତ—ମାହାରିକା ଦେବା, କିରେ ମାହାରିକା ଦେବା ତତେ
କ'ଣ କିଛି କହିଗଲେ...

ଅଇଶୁ—ନା,

ରତନାନ୍ତ—ତା'ହେଲେ...

ଅଇଶୁ—ଶୁଣିଥିଲି ଆଜ୍ଞା, ସେ ଏଠାକୁ ଆସିବେ ବୋଲି ।
ଆପଣ ସେଦିନ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ପାର୍ଶ୍ବରେ ବୁଲି ଆସନ୍ତୁନା, ଟକାଟା ମୁଁ ସେଇଠି
ଦେଇଦେବି ।

ରତିକାନ୍ତ—କରେ ସେଇଠି ତ କିଏ ନଥିଲେ, ତୁ ଜାଣିଲୁ
କିମିତ ?

ଅଇଶ୍ବରୀ—ଆଲମିର ପଛରେ ଲୁଚି ଶୁଣିଥିଲି ଆଜ୍ଞା । ?

ରତିକାନ୍ତ—ନନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର । ମୋର ସବୁ ପିତୃତ ଜାଣିଯାଉଛି ।
ହଉ, କ'ଣ ତତେ ମାଡ଼ାରିବା ଦେବା କିଛି
କହିକରି ଗଲେ ?

ଅଇଶ୍ବରୀ—ଆଜ୍ଞା, ବୁଝୁନାହାନ୍ତି, ସେ ତ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ
ନ ଆସିବା ଆଗରୁ ଯଦି ଆସି ଫେରି ଯାଆନ୍ତେ,
ତା' ଦେଲେ ସବୁ ଭଣ୍ଡାର ଦେଇଯାଆନ୍ତା । ମୁଁ
ଜାଣିଥିଲି, ସେ ଆସିଥିଲେ, କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି
ସମସ୍ତ ଟା କଟେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ରତିକାନ୍ତ—(ହସି) ସାବାସ୍ ଅଇଶ୍ବରୀ ସାବାସ୍ । ଉପଯୁକ୍ତ
ଗୁରୁର ଉପଯୁକ୍ତ ଶିଷ୍ୟ ତୁମେ । ହଉ ତୁ ଏଥର
ଦୋକାନକୁ ଯା । ଆରେ ଏ ସମସ୍ତ ଟା ପ୍ରାୟ ବ୍ୟବହାର
ସମୟ । ତୁ ଲେଖିବୁନି, ମୁଁ ରହିବିନି, କେତେ ଯେ
କ'ଣ ନଷ୍ଟ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଅଇଶ୍ବରୀ—ଖାଅନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା । ଫେଲିକସ୍, ଜନକମ୍ ଟିକସକୁ
ପାକିଦେଇ ତ ବର୍ଷକୁ ହାରହାର ୨୦ ହଜାର

ଆପଣଙ୍କର ନଟି ଲଭ ହେଉଛି । କହୁ ଆଜ୍ଞା,
ମୋର ନେଖା ଏଥର ବଢ଼ାନ୍ତୁ । ସବୁ କାମ କରିବ
ଅଇଶ୍ୟୁ, ଦିନକୁ ମୂଲ୍ୟ ପାଇବ ୫ ଟଙ୍କା ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆରେ ଅଇଁଠୁ, ଏ ଜାଗାରେ କ'ଣ ଏସବୁ ବିଷୟ
ଆଲୋଚନା କରାଯାଏ । ଆରେ ତୁ ତ ମୋର ସବୁ,
ଯାହା କହିବୁ ତା' ଚତେ ଦିଆଯିବ । ହଉ ଏଥର
ଯା । କରେ ଯାଉନୁ ।

ଅଇଶ୍ୟୁ—କ'ଣ ଯିବ ବାବୁ..... ?

ରତିକାନ୍ତ—କରେ ମୁଁ ପର ଆସିଗଲି.....

ଅଇଶ୍ୟୁ—ଆଜ୍ଞା, ଭଲ କଥାଟାଏ ମନେ ପଡ଼ିଲା । କାଲି ବିଜୟ
ବାବୁ ଆସିଥିଲେ । ବାପରେ—ସେ ଯେଉଁ ନାଲିଆଖି
ବାବୁ, ଆପଣ ଯଦି ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତେ,
ଆପଣଙ୍କୁ ସେ ଠିଆରେ ଚରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । କହିଲି,
ବାବୁଙ୍କୁ କହିବୁ ମୁଁ କେସ୍ କରିବି ।

ରତିକାନ୍ତ—(ହସିଦେଇ) ହଇରେ ଅଇଶ୍ୟୁ, ଏମାନଙ୍କୁ ହାତରେ
ରଖିବା କାଇଦା ତୋର ବାବୁକୁ ଭଲ ଜଣାରେ ।
ସକାନ୍ତ ସଂଧ୍ୟା ଯାଏ ବୁଲେଇ, ବୁଲେଇ ଦୁଇଟି
ଟଙ୍କା ଦେଲି । ଆଉ ମାହାରିକା ଦେଖ
କହିଲୁ.....

ଅଇଶ୍ଵରୀ— ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଅଜ୍ଞା, * ହେଟଙ୍କା ଏକଟି ହାତ ପଛ
ହେବ । ଅଜ୍ଞା ବହୁଶ୍ରେଣୀକ ବେଶ ମୋ ମନକୁ
ପାଇଛି । ସରତ ଯିବ । ଅପଣ ହଜାରେ ପରା
ରୁ କୁଁ କରିଛନ୍ତି । ୩ ହଜାର ଛପା ଦେଇଗଲା ।
ବାବୁ, * ହଜାର ବହୁ ଛାପି ଦେଇଥାନ୍ତେ ।

ରବିକାନ୍ତ—(ପାଟିକର) ଅଇଶ୍ଵରୀ, ହାଟ ମଝିରେ
ବୁଝୁଛନ୍ତି । ତୁ ସିଆଣିଆ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତୋ ଓଲ୍ଲୁ
ପଣିଆ ଛାଡ଼ିଲୁ । ମାତୃରକା ଦେଖା ଯଦି
ଜାଣିଯିବ ନା.....କହିବ ଆଉ ହଜାରେ
ଟଙ୍କା କବିକୁ ଦେଇଦିଅ ।

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ଦେଇଦେବେ ଅଜ୍ଞା । ଅଜ୍ଞା ଏସବୁ କାମରେ ହିଁକିଏ
ମୁଞ୍ଚିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯଦି ସେ * ଶତ ମାଗିବେ
ଅପଣ ହଜାରେ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଯଦି ହଜାରେ
ମାଗିବେ, ଦି ହଜାର ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ରବିକାନ୍ତ — ହଉ, ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କଲି । ଏଥର ଯିବା
ହୁଅନ୍ତୁ । ଆରେ ଶୁଣୁଛୁ କ'ଣ । ଯା, ଦୋକାନଟାକୁ
ଲୁଟି ନେବେରେ.....

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ହଉ, ଯାଉଛି ଅଜ୍ଞା ।
(ଶୁଲି ଯାଉଥିଲା)

ରବିକାନ୍ତ—ଆରେ ଅଇଶ୍ଵରୀ, ଶୁଣ୍ଠି, ଏ ପୁଲମାଳ.....

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ଅପଣଙ୍କ ପାଇଁ.....

ରତିକାନ୍ତ—ହଁ, ହଁ ଆଣିଥିବୁ । ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ
ଶିକ୍ଷା କି ନା, ନିଶ୍ଚୟ ଆଣିଥିବୁ । ହଉ, ସେତକ...

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ଏ କଥା ପଚାରିଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ନନ୍ଦନାଦାନ୍ତ ।
(ପୁଲଦେଇଛି) ତା' ହେଲେ ମୁଁ ଯାଉଛି ।
ରତ୍ନସ୍ୟାମସୀ ବହାସିଆଣିର ଛଳନା, ପ୍ରତାରଣା
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରତିକାନ୍ତ—ଏଁ କ'ଣ କହିଲ ରତ୍ନସ୍ୟାମସୀର ଛଳନା ?
ପ୍ରତାରଣା ? ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରତାରଣା ? ତା ପୁଣି ରତିକାନ୍ତ
ନିକଟରେ.....(ବିଦ୍ରୁପ ହସ ହସିଲେ) ହାଃ, ହାଃ
(ପ୍ରବେଶ କଲେ ଅମୃତଲଲ)

ଅମୃତ—ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ,

ରତିକାନ୍ତ—ତୁମେ,

ଅମୃତ—ହଁ, ମୁଁ

ରତିକାନ୍ତ—କ'ଣ ତୁମର ଦରକାର ?

ଅମୃତ—ଟଙ୍କା !

ରତିକାନ୍ତ—ମୁଁ ତ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ତୁମକୁ କହିନଥିଲି ।
ଏଇଠି କ'ଣ ମୁଁ ଟଙ୍କା ଧରି ବୁଲୁଛି । ତୁମକୁ
ଉଦ୍ଘାମି କଣ ନାହିଁ । ସପ୍ତାଦ୍ଵାଟରେ ଅଭଦ୍ରଙ୍କ ପରି
ଟଙ୍କା ମାଗିବାକୁ ଟିକିଏ ଲଜ୍ଜାବୋଧ କରୁନ ।
(ଅନ୍ୟଦିଗରୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି ନାଦାରକା)

ମହାରଜା—ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ,

ରତିକାନ୍ତ—ଆରେ ମହାରଜା ଦେଶ, ନମସ୍କାର, ନମସ୍କାର ।

ମହାରଜା—ହଁ, କବିଙ୍କୁ ଆପଣ ଟଙ୍କା ଦେଇଦେଲେ ନା ?

ରତିକାନ୍ତ—ସେ କଥା ତ ଆପଣ.....

ମହାରଜା—ଆପଣଙ୍କୁ ନକହ ମୁଁ ବଡ଼ ଭୁଲ କରିଛି ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ । କବିଙ୍କୁ ଆପଣ ତା ଦେଲେ ସେ ଟଙ୍କା ଦେଇନାହାନ୍ତି । କବି, ମୋତେ ଆପଣ କ୍ଷମା କରିବେ !

ଅମୃତ—ନା, ସେମିତି କିଛି ନୁହଁ ।

ମହାରଜା—ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ !

ରତିକାନ୍ତ—କୁହନ୍ତୁ ନା, ଟଙ୍କା ନେବେ ପରା, ଦେଇ ନିଅନ୍ତୁ ।
(ପକେଟରୁ ଟଙ୍କା କାଢ଼ି ମହାରଜା ଦେଶକୁ ଦେଇ,
ହାତଧରି ପକାଉଥିଲେ ।)

ମହାରଜା—(ହାତ ଛଡ଼ାଇ ଆଣି) ସେ ଟଙ୍କା କବିଙ୍କୁ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ରତିକାନ୍ତ—ହଁ, ହଁ, କବିଙ୍କୁ ଦେଇଦେବି (କବିଙ୍କୁ ଟଙ୍କାଦେଲେ)

ମହାରଜା—କବି, ଆସନ୍ତୁ, ମୋ କାରରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବି ।

ଅମୃତ—ନାଁ, ମାହାରିକା ଦେଖ, ମୋ ପାଇଁ ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ
ହୁଅନ୍ତୁନି । ମୁଁ ଚାଲିଯିବି, ନମସ୍କାର ।
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ମାହାରିକା—(ସାମାନ୍ୟ ହସି) ନମସ୍କାର । (ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ)

ରତିକାନ୍ତ—ମାହାରିକା ଦେଖ ।

ମାହାରିକା—କୁହନ୍ତୁ ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ.....

ମାହାରିକା—ହଁ, ମୁଁ ଆସିବନି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ
କିଛି ନିକଟକୁ ଖବର ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି ।
ଯାହାହେଉ.....

ରତିକାନ୍ତ—ଆପଣ ଆସିଯାଇ ଖୁବ୍ ଭଲକଲେ । ଏଥର କ'ଣ...

ମାହାରିକା—ଦେଖନ୍ତୁ ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ, ଆଜି ମୋର ମୋଟେ
ସମୟ ନାହିଁ, ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା
କରିଥିବେ । ମୁଁ ଯାଉଛି, ସୁଖି ଅନ୍ୟ ସମୟରେ...
ନମସ୍କାର । (ଚାଲିଗଲେ)

ରତିକାନ୍ତ—ଅନ୍ୟ ସମୟରେ । ହଁ ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖା
ହେବ । (ମାଳ ଛୁଣ୍ଟାଇ ଦେଇ) ହଁ ଅଇଁ ଠିକ୍
କହିଛି । ଛଳନା, ପ୍ରତାରଣା ତା' ସୁଖି ରତିକାନ୍ତ
ନିକଟରେ—ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ ।

—ଅଂଧାର—

ପଞ୍ଚ ଦୃଶ୍ୟ

[ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ବାସଭବନ ।
 ବଗିଚାରେ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ ପଦ-
 ରୁରଣ କରୁଥିଲେ । ବାହାଡ଼
 ମାଡ଼ାରିକା ଦେଖି ଆସି, ସିଧା ଉପର
 ମଢ଼ଳକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।]

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମାଡ଼ାରିକା ।

ମାଡ଼ାରିକା — (ଫେରିଆସି) କ'ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲ ?

ମାଡ଼ାରିକା — ଅର୍ଥ :

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମାଡ଼ାରିକା, ତୁମେ ଆଜିକାଲି ଏବେ ସମୟ ଧରି
 କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛ ?

ମାହାରିକା—ଯିବାଟା ମୋର ତ କିଛି ଆଜି ନୁହେଁ, ଯେଉଁ
ଲୋକ କୌଣସି ଦିନ ପଦେ ହେଲେ ପହଞ୍ଚି ନ
ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ପହଞ୍ଚିବାର ଆଜି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି ମାହାରିକା, ତୁମେ ଏ
ବାଜେ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ସହିତ.....

ମାହାରିକା—କ'ଣ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ଅନ୍ୟାୟ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଖାଲି ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ ମାହାରିକା, ଅସମତାୟ
ଅପରାଧ । ପ୍ରକାଶକ ରଚିକାନ୍ତର ଘରକୁ ଯିବାଟାକୁ
ମୁଁ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରେନି ।

ମାହାରିକା—ପସନ୍ଦ ନ କରବାର କାରଣ.....

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତୁମେ ବୁଝିପାରୁନ ମାହାରିକା, ପ୍ରକାଶକ ରଚିକାନ୍ତ
କଣେ ଚରିତ୍ରସ୍ଥାନ ଲୋକ.....

ମାହାରିକା—ଓଃ, ସେଥିପାଇଁ ମୋ ଚରିତ୍ର ଉପରେ ସଫେଦ
ହେଉଛି ନା, ମନୁଷ୍ୟ ଯଦି ମନୁଷ୍ୟ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ
ନରଖିବ.....

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(ସ୍ବଗତ) ମାହାରିକା ।

ମାହାରିକା—ଦେଖ, ଯେ ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ଯଦି ଆମେ
ଭଲ, କେହି ଆମର କିଛି କରିପାରିବେନି । ନିଜର

ମନକୁ ନିର୍ମଳ ରଖ, ଭବରଟା ନିର୍ମଳ ଥିଲେ
ବାହାରଟା ଆପେ ଆପେ ନିର୍ମଳ ହୋଇଯିବ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଏ ଧରଣର ହିତୋପଦେଶ ମୁଁ ବହୁତ ଶୁଣିଛି
ନୀହାରିକା, କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଜାଣିବା ଦରକାର, ମୁଁ
ତୁମର ସ୍ବାମୀ ।

ନୀହାରିକା—ସ୍ବାମୀ ସତ, କିନ୍ତୁ ପୁର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ମୁଁ ତୁମର
କ୍ଷୀତଦାସ । ମୁଁ କାହାର କ୍ଷୀତା ପୁରୁଷକା ନୁହଁ ।
ମୋର ତ ପୁଣି ସ୍ବାଧୀନତା ଅଛି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(ଶକ୍ତିର କର) ନୀହାରିକା । ସ୍ବାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ
ସ୍ୱେଚ୍ଛାରୁଚିତା । ତୁମେ ମୋ କଥାର ଅବାଧ୍ୟ ହୁଅନି
ନୀହାରିକା, ଫଳ ବିଷମପୁ ହେବ ।

ନୀହାରିକା—ସ୍ୱେଚ୍ଛାରୁଚିତା, ତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ନୁହ, ଏ ଚିଠି ପଢ । ପ୍ରକାଶକ ରଚିତାନ୍ତ ଲେଖିଛୁ
ହଜାରେ ଟଙ୍କା ପଠାଉଛୁ, ଆଉ ଆପଣ ଯେତେ
ଟଙ୍କା ଦରକାର କରନ୍ତି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବାକୁ
ହସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅମୃତଲଳକୁ ମୁଁ ହଜାରେ
ଟଙ୍କା ଆପଣ କହିବା ଅନୁସାରେ ପଠାଇ ସାରିଛି ।
ନୀହାରିକା—ଏ ସବୁ.....

ନୀହାରିକା—ଚିଠି ଲେଖିବାରେ ଅନ୍ୟାୟ କ'ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — (ଚିତ୍କର କରି) ମାହାରିକା । ତୁମେ ଏ କଥା କହିବାକୁ
ଲଜ୍ଜାବୋଧ କରୁନା, ଜଣେ ଇଚ୍ଛା ଲୋକ ତୁମ
ପାଖକୁ ଚାଲି ଲେଖିବା.....

ମାହାରିକା — ଦେଖ, ତୁମର ସାହାଯ୍ୟ ଚାହା କର । ତୁମର ଏ
ଧରଣର ଚିନ୍ତାଧାରକୁ ମୁଁ ଦୃଶ୍ୟକରେ.....

(ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ)

[ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ଚୌକି ଉପରେ
ବସିପଡ଼ିଲେ]

ଅଇଶ୍ଵରୀ — (ଅନ୍ତରାଳରୁ) ଉତ୍ତରକୁ ଆସିପାରେ କି ସାର ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — କି ?

ଅଇଶ୍ଵରୀ — (ଅନ୍ତରାଳରୁ) ମୁଁ ଅଇଶ୍ଵରୀ ସାର ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ନା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ନାହିଁ । ପଛେ ଆସ ।

(ଦୂରକୁ ଅଇଶ୍ଵରୀ ପଶିଆସିଲେ)

ଅଇଶ୍ଵରୀ — ଆପଣଙ୍କର ସମୟ ନଥିଲେ, ମା'ଙ୍କର ତ ସମୟ
ଥିବ ସାର ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମା'ଙ୍କର ? What do you mean by that ?

ମା'ଙ୍କ ନିକଟରେ ତୁମର କ'ଣ ଦରକାର ?

ଅଇଶ୍ଵରୀ — ଦରକାର ତ ଅଛି ନିଶ୍ଚୟ ସାର । ନଇଲେ ଅଦରକାର
ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଏ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ?
ଦେଖନ୍ତୁ ଆମର ବାବୁ ପଠେଇଲେ..... ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ବାବୁ, ତୁମର ବାବୁ ପୁଣି କିଏ ?

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ଆମ ବାବୁଙ୍କୁ ଆପଣ ଚିହ୍ନନ୍ତି ନା ସାର । ଏ ସହରରେ
ତାଙ୍କୁ କିଏ ନ ଜାଣେ ? ସମସ୍ତଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ
କଥା ପସ ସାର, ବାବୁ ତ ବାବୁ ଆମ ରଚକାନ୍ତ
ବାବୁ;.....

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—You Rascal. ପୁ ବସୁକେଲ ।

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ସାର, ସେ ଗୁଡ଼ାକ କାହିଁକି ଭୁଣ୍ଡରେ ଧରୁଛନ୍ତି ।
ବାବୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଦେଇଛନ୍ତି । ରଖନ୍ତୁ,
ମା'ଙ୍କୁ ଦେଇଦେବେ । ଆଉ ଏ ବହିଟି ବି ମା'ଙ୍କୁ
ଦେଇଦେବେ । ବାବୁ କହିଲେ କାଲି ସଂଧ୍ୟାରେ
ମା'ଙ୍କ ସହିତ ଆସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବେ ।
(ଟେବୁଲ ଉପରେ ଟଙ୍କା ଓ ବହି ରଖିଦେଲା ।)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(ଟଙ୍କା ଓ ବହି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ।)

You get out, I say you get out.

ବାହାର ଯାଅ । ମୋ ସାମନାରୁ ଶୀଘ୍ର ବାହାରଯାଅ ।

[ଅଇଶ୍ଵରୀ ଚାଲି ଯାଇଛି, ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ
ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ]

ମାହାବିକା—(ଉପର ମହଲରୁ ଆସୁ ଆସୁ) କାହା ଉପରେ ଗରୁଥିଲ ?

(ବହିକୁ ଦେଖି) ଆରେ, ତୁମେ ଏ ବହିକୁ ମୋର
ତଳେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଛ ? ମୋର ଶତ ସାଧନାର
ଫଳକୁ ତୁମେ ପାଦରେ ଦଳି ଦେଇଛ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମାହାରିକା, ତୁମେ ମୋତେ ଆଉ ବରକୁ କରନ ।
ମୁଁ ଥରେ କହିଛି — ଏ ଲେଖା ମୋତେ ପସନ୍ଦ
ଲାଗେନ ।

ମାହାରିକା — ପସନ୍ଦ ଲାଗେନ, ତୁମକୁ ପସନ୍ଦ ଲାଗେନ ବୋଲି
ମୁଁ କ'ଣ ମୋର ସାଧନା ପଥରୁ ବରୁଦ ଦେବ ?
ବହୁ ଲେଖିବାଟା କ'ଣ ଅପରାଧ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ତୁଁ ନାହାରିକା, ଅପରାଧ । ଆଉ ତା ଠାରୁ ଆହୁରି
ଅସମର୍ଥାୟା ଅପରାଧ ତୁମେ ବହୁ ବକ ଟଙ୍କା
ବେକଗାର କରିବା । ପଦ ଲେଖେ ଜାଣନ୍ତି ପ୍ରେମାନନ୍ଦ
ଚାକୁକ ସ୍ତ୍ରୀ ବହୁ ବକ ଟଙ୍କା ବେକଗାର କରୁଛନ୍ତି,
ତା ଦେଲେ ମୋ ସୋପାଲଟିରେ..... ମୁଁ ମୃତ
ଦେଖେଇ ପାରିବିଟି ?

ମାହାରିକା — ତୁମର ସୋପାଲଟି ? ଯେଉଁ ସୋପାଲଟିରେ ମଦ,
ବ୍ୟଭିଚାର, ନିଷିଦ୍ଧ କଥା । ଯେଉଁ ସୋପାଲଟି
ପ୍ରତିଦିନ ଜଣେ ନିଶାଦୀ ଅବଳାର ସତ୍ତ୍ୱେ ଲୁଣ୍ଠନ
କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ — ତୁମର ସେଇ ସୋପାଲଟି ?
ଆଉ ତୁମକୁ ମୁଁ ଦୃଷ୍ଟା କରେ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — (ଚିତ୍କାର କରି) ମାହାରିକା ।

ମାହାରିକା — ତୁମକୁ ମୁଁ ଥରେ କହିଛି, ଭିତର ନିର୍ମଳ ଥିଲେ
ବାହାରଟା ଆପେ ଆପେ ନିର୍ମଳ ହୋଇଯାଏ ।

(ନୋଟବଡ଼ାକୁ ଦେଖି) ଆରେ, ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ
ବି ଅବମାନନା କରୁଛ ? ଦେଖ, ଯଦି ତୁମେ ଟଙ୍କା
ଗୁଡ଼ିନା, ତା ହେଲେ ଏ ଟଙ୍କା ମୁଁ କବି ଅମୃତଲଲକୁ
ଉପହାର ଦେଇଦେବି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—କବି, କବି, କବି ।

ମାହାରିକା—କ'ଣ ? ବିଚର କବି ମଧ୍ୟ ତୁମର କୋପାନଳରୁ ମୁକ୍ତ
ନୁହନ୍ତି ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ମାହାରିକା ମୁଁ ତୁମକୁ କ'ଣ କହି ବୁଝେଇବି ।
ମୁଁ ଗୁଡ଼େଁ, ମୋର ସହଧର୍ମିଣୀ ହସାବରେ……

ମାହାରିକା—ତୁମର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୁଁ ମଥାପାତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରେ ।
କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ, ପ୍ରତିହଂସାର ଜ୍ଵାଳାରେ
କବି ଅମୃତଲଲ ଆଜି ଅବହେଳିତ । ତୁମେଇ
ଜାଣି ଜାଣି, କବିପ୍ରତିଭାର ବିନାଶ କରୁଛ ।
'ଛନ୍ଦୋଗୀଣା' ଭଳି ପୁସ୍ତକ ତୁମର ଯୋଗୁଁ ବସ୍ତ୍ରୀୟ
ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ମାହାରିକା ।

ମାହାରିକା—କ'ଣ ଏ କଥା ମିଛ ? ତୁମର ସନ୍ଦେହ, ମୁଁ କବିଙ୍କୁ
ଭଲପାଏ । ସେହି ପ୍ରତିହଂସାରେ…… ଜଣେ
ନିଗହ କବି ଆଜି ଅବହେଳିତ, ବିଜୟ ବାବୁଙ୍କ
ସହିତ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧଟା ତୁମର ଦ୍ଵିଏ ଗାନ୍ଧିବାଦ ।

ଆଉ ରତନାନ୍ତ ବାବୁ, ସବୁଜେ ସେ ତ ଚରସଘାଣ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ହଁ ନୀହାରିକା, ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ
ଶାନ୍ତିରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିପାରୁନି ।

ନୀହାରିକା—ନିଶ୍ଚୟ ବହୁ ଘୋଷି ଶ୍ରେୟଦ୍ୟାଳୟରୁ ଡିଗ୍ରୀ ହାତେ
କରିଦେଲେ ବା ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥ ସେକଗାର କରିଦେଲେ
ସେ ଜ୍ଞାନୀ ହୁଏନ, କି ମଣିଷ ହୁଏନ । ସେଥିପାଇଁ
ଦରକାର ମନର ନିର୍ମଳତା । ତୁମେ ଯଦି ଚାହୁଁ ନ...

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତା ହେଲେ କ'ଣ ତୁମେ ଚାହୁଁ ?

ନୀହାରିକା—ମୁଁ ଚାହେଁ, ତଟକର ଜୀବନରେ ଗଳଗ୍ରହ ନହୋଇ
ଶାନ୍ତିରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ । ଏ ଘରର ବେଷ୍ଟମାନ
ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ମରିଯିବାଠାରୁ ମୁଁ ଚାହେଁ
ମୃକ୍ତ ଜୀବନ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ବେଶ୍, ସେଇଆ କର । ମୋତେ ଶାନ୍ତିରେ
ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦିଅ । [ନୀହାରିକା ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।
କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ସୁଟ୍‌କେସ୍ ଧରି ବାହାରି
ଯାଉଥିଲେ ।]

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ - ନୀହାରିକା ।

ନୀହାରିକା—କ'ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ଶୁଣ ।

ନୀହାରିକା — କୁହ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — କୁଆଡ଼େ ଯିବ ।

ନୀହାରିକା — ତୁମର ସେଥିରେ ଯାଏ ଆସେ କ'ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ବେଶ୍, ମୁଁ ଶୁଦ୍ଧେ ଏକ ନିଷ୍ଠୁରି ।

ନୀହାରିକା — କ'ଣ, ଛାଡ଼ିପସ ? [ଏହି ସମୟରେ ଅମୃତଲଲ ପ୍ରବେଶ କରୁଛନ୍ତି]

ଅମୃତ — ନୀହାରିକା ଦେଖ ।

ନୀହାରିକା — କବ ।

ଅମୃତଲଲ — ଆପଣ ସେ ଭୁଲ୍ କରନ୍ତୁ ନି ନୀହାରିକା ଦେଖ । ଆପଣ ଉଦାର, ଆପଣ ମହାନ । କୁଳର ବଧୂ ଯଦି ଅରେ ଘରଛାଡ଼ି ବାହାରିଯାଏ ସମାଜରେ ସେ ହୁଏ ପତିତା । ଆପଣ ମୋ କଥା ଗ୍ରହଣ କରିବେନି ନୀହାରିକା ଦେଖ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — କ'ଣ ପ୍ରିୟ କବିଙ୍କର ଅନୁରୋଧ ରଖିବେନି ନୀହାରିକା ଦେଖ । ଯେଉଁ କବିଙ୍କ ପ୍ରତି ଏତେ ଆପଣଙ୍କର ଦରଦ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନ କଲେ, କବି ଅପମାନିତ ହେବେ ଯେ ନୀହାରିକା ଦେଖ ।

ଅମୃତ—ନୀହାରିକା ଦେଖ, ମୋ ଅନୁରୋଧ ରଖିବେନି ?

ନୀହାରିକା—(ସାମାନ୍ୟ ଚକ୍ରାକର) ହଁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା ନିଶ୍ଚୟ
ରଖିବି କବି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ରଖିବି ।
(ଉପର ମଞ୍ଚକୁ ଚାଲିଗଲେ)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—କବି ବାସ୍ତବିକ ତୁମେ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ତୁମର କଥାର
ଯାଦୁ ନୀହାରିକା ଦେଖାକୁ କଷ୍ଟରୂପେ କରିପାରିଲାନି ।
ଚମତ୍କାର, ତୁମେ ଜିଣିଗଲ କବି । ମୁଁ ହାରିଗଲି...
ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ

ଅମୃତ—(ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ ।

ଯା

ଦ

ନି

କା

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

[ସମୟ ରାତି । ଖଟଟି ଉପରେ
ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି
ଅମୃତଲାଲ । ମାଳବିକା ଛୋଟ ପିଲଟିକୁ
ଗୀତଗାଇ ଶୁଆଉଥାନ୍ତି । ଗୀତ
ଶେଷ ହେଲା]

ମାଳବିକା— ଖାଇବ ଆସ ।

ଅମୃତ— ନା, ମୁଁ ଖାଇବନି ।

ମାଳବିକା— କ'ଣ ଏତେ ଭବୁଛ ?

ଅମୃତ—ମୁଁ ଭାବୁଛି ମାଳବିକା, ଭଗବାନଙ୍କର ବିବିଧ ବିଭବର
କଥା । ଯେଉଁଠି ଫୁଲ, ସେଇଠି କଣ୍ଠା କାହିଁକି ?

ମାଳବିକା—ତୁମର ଆଜକାଲି ହେଉଛି କ'ଣ ?

ଅମୃତ—ଶୂନ୍ୟ ଖାଲି, ଖାଲି ମହାଶୂନ୍ୟ,
ଭ୍ରମୁଅଛ ମିଛେ କାହିଁ ପାଇଁ ।
ସବୁ ତ ଛଳନା, ସବୁ ମିଥ୍ୟାଜାଲ,
ଭାଙ୍ଗିଦିଅ, ତୁମେ ଏବଂ ଧନ, ଚରଦନ ପାଇଁ.....

ମାଳବିକା—କେତେଥର ମନା ନକଲି ଲେଖାଲେଖି ବଦଳର,
ଗାଁକୁ ଫେରିଗଲୁ । ଏଇ ସହଷ୍ଟ ଲୋକ ତୁମକୁ
ମୋଟେ ସହିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଦିନ ବିଜୟ
କହୁଥିଲେ.....

ଅମୃତ—ବିଜୟ କହୁଥିଲୁ, କ'ଣ କହୁଥିଲୁ ?

ମାଳବିକା—ଜଣେ ବାବୁ, ତୁମ ଉପରେ ଭାରି ଗୁଣିଛନ୍ତି । ସେ
ଆମର ସଦନାଶ କରିଦେବେ ।

ଅମୃତ—ନା ମାଳବିକା, ସେ ଆମର କିଛି କରିପାରିବେନି,
କିନ୍ତୁ ମାଳବିକା ସେ ମୋ ଉପରେ ଅସମ୍ଭାସନୀୟ
କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିବି, ତାଙ୍କୁ ଯାଇ
ବୁଝାଇବି । ମାହାରିକା ମୋର କେହି ନୁହନ୍ତି,
ହଁ ମାଳବିକା...ସେ ମୋର କେହି ନୁହନ୍ତି.....
(ଖୁବ୍ ଜୋରରେ କାଶି ଉଠିଛନ୍ତି)

ମାଳବିକା—ମୁଁ ଜାଣେ ପରା, କ'ଣ ଗୋଟାଏ କିଛି ହେଇଛି ।
ତୁମେ ଏମିତି ହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ କ'ଣ କରିବୁ
କହିଲ ? ବୁଲୁ, ଲିଲି ସେମାନେ କ'ଣ କରିବେ ?
ସେମାନଙ୍କର କଥା ଟିକିଏ ଚିନ୍ତାକର ।

ଅମୃତ—ମୁଁ କାହାପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବିନି ମାଳବିକା ।
ଯାହାର ଚିନ୍ତା କରିବାର କଥା ସେ ସେମାନଙ୍କ
ଚିନ୍ତାକରୁ । ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି,
ସେମାନଙ୍କ କଥା ସେ ବୁଝିବ । ଯାଅ, ତୁମେ ଖାଇନିଅ ।

ମାଳବିକା—ମୁଁ ପୁଣି ଖାଇବି, ଆଜିକା ୮ ଦିନ ହେଲେ, ତୁମର
କ'ଣ ହେଇଛି ଯେ, ଓଳିଏ ଖାଇଲେ ଓଳିଏ
ଖାଉନ ।

ଅମୃତ—(ଖୁବ୍ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ି) ମାଳବିକା ତା ହେଲେ ମୋର କ'ଣ
ଭୁଲ ହେଲେ । ମାହାରିକା ଦେଖାଇ ମୋ ପ୍ରତି
ଏତେ ଅନୁକୃତି ସ୍ନେହ କାହିଁକି ? ମୁଁ କାହାର ଦୟାର
ପାତ୍ର ହେବାକୁ ଚାହେଁନା । ବିଜୟ କାଲି ତୁମକୁ ଟଙ୍କା
ଦେଇଥିଲାନା ? କାହିଁ ଆଣ, ସେ ଟଙ୍କା ଦିଅ । ମୁଁ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଇ ନୀହାରିକା ଦେଖାଇ କହିବି,
ମୋ ଭଳି ଜଣେ ଅକ୍ଷୟ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୟା
ପ୍ରଦର୍ଶନ ମୋଟେ ଉଚିତ ନୁହଁ ।

ମାଳବିକା - ତୁମେ ଏମିତି ହେଲେ ତଳିବ ?

୧

ଅମୃତ — ମାଳବିକା ଏଭଳି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୟାର ପାତ୍ର ହେବା
ଅପେକ୍ଷା, ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁକୁ ବରଂ ସ୍ୱାଗତ କରିବି ।
କିନ୍ତୁ ମୁଁ କାହାଦ୍ୱାରା ଅନୁଗୃହୀତ ହୋଇ ପାରିବିନି
ମାଳବିକା ! ଯାଅ, ସେ ଟଙ୍କା ନେଇଥାଅ ।

ମାଳବିକା — ଏ ଗଡ଼ଟାରେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ କହିଲ ? ଟଙ୍କା
ଫେରାବଦେଇ ଚଳିବ କିମିତି ? ଘରଭଡ଼ା ବାକି,
ଗୁଉଳବାଲର ବାକି, ଦୋକାନୀଆର ବାକି,
ଏଇଥିରେ ତୁମେ କହୁଛ କ'ଣ ନା ଟଙ୍କା ନେଇ
ଫେରେଇ ଦେଇ ଆସିବ ।

ଅମୃତ — (ଚିନ୍ତାର କରି) ମାଳବିକା, ତୁମେ ମଧ୍ୟ ମୋ
ଗସ୍ତରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଲନା । ଏଇ ଦୁଃସ୍ଥ କବର
ମନକୁ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନି ପାରିଲନି । ତୁମେ ମଧ୍ୟ
ମୋର ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଉପହାସ କଲ । ବେଶ୍, ଯାଅ,
ଖୁବ୍ ଆରାମରେ ସେ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କର, ଖୁବ୍
ମଉଜରେ ଦିନ କାଟ ।

[ବଜୟର ପ୍ରବେଶ]

ବଜୟ — ଅମୃତଲଲ ।

ଅମୃତ — (ନୀରବ)

ବଜୟ — ଶୁଣିଲି, ତୁ ଅସୁସ୍ଥ । ଆଜିକାଲି କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ,
ବନ୍ଧୁମାନେ ତୋତେ ନ ଦେଖି

ଅମୃତ — ଶୁଭ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛୁ ନା ବଜୟ । କିନ୍ତୁ
ବଜୟ, ଏ ଦୁନିଆରେ କେତେଦିନ ଆଉ ମୁଁ
ସେମାନଙ୍କର ଗଲଗ୍ରହ ହୋଇ ରହିଥିବି, କେତେଦିନ
ଆଉ ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥରେ ଏ ଦୁଷ୍ଟକବର ଜୀବନ
କଟାଉଥିବି ।

ବଜୟ — (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଅମୃତଲଲ !

ଅମୃତ — ବଜୟ, ତୁ ଦେଖିଲୁ ନା, ଏଇ କବକୁ ନେଇ ମାଡ଼ାରିକା
ଦେବାଙ୍କ ପରିବାରରେ ଅଶାନ୍ତର ଝଡ଼, କିନ୍ତୁ
କାହିଁକି ?

ବଜୟ — ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଅମୃତଲଲ — ତୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ
ପହଞ୍ଚି ନଥିଲେ, ମାଡ଼ାରିକା ଦେବା ହୁଏତ ଛାଡ଼ିପସ
ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତେ ।

ଅମୃତ — କିନ୍ତୁ ବଜୟ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ମୋର ପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ପରିବାରର ଅଶାନ୍ତର ଝଡ଼ ? ବଜୟ
ତୁ ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନୁରୋଧଟିଏ ରଖିବୁନି ।

ବଜୟ — ବୁଝ ।

ଅମୃତ — ତୁ ସେ ଟଙ୍କାତକ ମାଡ଼ାରିକା ଦେବାକୁ ନେଇ ଫେରିବ
ଦେଇ ଆସିବୁ ? ତୁ ତାଙ୍କୁ ଏତକ କହିବୁ ବଜୟ, ମୁଁ
ତାଙ୍କର ସୁଖମୟ ସଂସାର କାମନା କରେ । ହଁ, ମୁଁ
ତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳମୟ ଭବିଷ୍ୟତ କାମନା କରେ ।

ବଜୟ—ଭଉଜ ।

ମାଳବିକା—(କାନ୍ଦୁଥିଲେ)

ବଜୟ—କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛୁ ଭଉଜ ? ଅମୃତଲଲ ଯାହା କହେ
ତାହା କରେ । ସେ ଟଙ୍କା, ତୁମେ ମୋତେ ଦିଅ ।
ମାଳବିକା ଦେଖକୁ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇ ଫେରିବି ଦେଇ
ଆସିବି ।

(ମାଳବିକା ଟଙ୍କା ନେଇ ଆସିଲା)

ଅମୃତ—ଭାଇ ବଜୟ, ତୁ ମୋର ଏକମାତ୍ର ବନ୍ଧୁ । ମୁଁ ଜାଣେ
ତୁ ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିପାରେ । ଏ ଦୁଃସ୍ଥ ବେଳର
ମନର କଥା, ତୁହି ମାତ୍ର ବୁଝିପାରେ ।

ବଜୟ—ହଉ, ମୁଁ ତା ଦେଲେ ଆସୁଛି ।

(ହସ୍ତାନ)

ଅମୃତ—ମାଳବିକା ।

ମାଳବିକା—(କାନ୍ଦୁଥିଲେ)

ଅମୃତ—ମାଳବିକା କାନ୍ଦୁଛୁ ? ଯାଅ, ଖାଇନିଅ ।

ମାଳବିକା—ହଉ, ତୁମେ ଖାଇବ କି ନାହିଁ କହିଲ ?

ଅମୃତ—ନା, ମୁଁ ଆଜି ଖାଇବନି ।

ମାଳବିକା—ତା' ଦେଲେ ଟିକିଏ ଖୋଇପଡ଼ ।

[ମାଳବିକା ଚାନ୍ଦିର ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଓ ପିଲା

ପାଖରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମଧ୍ୟ ରାତି କିଛି ସମୟ
ପରେ ଶୁଣାଗଲା କଣ୍ଠସ୍ଵର]

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(କଣ୍ଠସ୍ଵର) ମାହାରଜା !

ମାହାରଜା—କ'ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଶୁଣ ।

ମାହାରଜା—କୂହ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—କୁଆଡ଼େ ଯିବ ?

ମାହାରଜା—ତୁମର ସେଥିରେ ଯାଏ ଆସେ କ'ଣ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ମୁଁ ବୁଝେଁ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ।

ମାହାରଜା—କ'ଣ ଛାଡ଼ିଯବ ?

ଅମୃତ—(ଚିତ୍କାର କରି) ମାହାରଜା ଦେଖ
(ମାଲବିକା ଉଠି ପଡ଼ିଛନ୍ତି)

ମାଲବିକା—(ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ) କ'ଣ ହେଲା, ଏଡ଼େ ପାଟିକଲ
କାହିଁକି ?

ଅମୃତ—ନା, ସେ କିଛି ବୁଝେଁ, ଏକ ଦୁଃସ୍ଵପ୍ନ ।

ମାଲବିକା—ଏମିତିକା ହେଲେ ଲୋକେ ପାଗଳା ହୋଇ କହିବେନି ?

ଅମୃତ — ପାଗଳ, ମାଳବିକା ହଁ, ହଁ ମୁଁ ପାଗଳ । ବରଂ
ପାଗଳ ହେବାଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ମାଳବିକା — ତୁମେ ଯଦି ଏମିତି ମନକୁ ମନ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅ,
ଲୋକେ କହିବେ ତୁମର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ । ମୁଁ କହୁଛି
ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ ।

[ଅମୃତଲୋ ଶୋଇଲେ, ମାଳବିକା ପାଦ
ଆଉଁସୁଥାନ୍ତି ।]

— ଅନ୍ତର —

— ପାର୍ଶ୍ବ —

ରତନାନ୍ତ— ମୁଁ ହାରିଗଲି ଅଇଶୁ । ସେ ଜିତିଗଲା ।

ଅଇଶୁ— ଆପଣ ଏମିତି କାହିଁକି ହେଉଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ?

ରତନାନ୍ତ— ହଲରେ ହେବନି । ପାଞ୍ଚି ହଜାର ଟଙ୍କା ତା ପଛରେ
ମୁଁ ଡେଇଁ କରି ସାରିଲିଣି । ଧରା ଦଉଡ଼ି, ଧରା ଦଉଡ଼ି
ଆସିବେ କହୁଛି, ଦିନେ ହେଲେ ଆସୁନି । ହଲରେ
ତାର କ'ଣ କହି ପଡ଼ା ମିଳୁଛି ?

ଅଇଶୁ— ଆଜ୍ଞା, କାହା କଥା କହୁଛନ୍ତି ? ଖୋଲି କହୁ ନାହାନ୍ତି ।
ଆପଣ ନ ପାରିଲେ କ'ଣ ଏ କାମ ଅଇଶୁ ହାତରୁ
ବଳେଇ ଯିବ । ଆପଣ କ'ଣ ହାରିବା ପିଲା ଆଜ୍ଞା ?

ରତିକାନ୍ତ—ନାହିଁରେ ଅଇଶୁ ମୁଁ ହାରିଗଲି । ସୁଖଲତା,
ବନଲତା, ହେମାଜିମା, ଲିଲି.....

ଅଇଶୁ—ରାଜମାଗରା, କାମିନୀ, ସୁରମା ସବୁ ହିଅ ଆପଣଙ୍କୁ
ଅରେ ନ ଦେଖିଲେ ପାରିଲକ ପରି ହୋଇ ମୋତେ
କହିବେ ପରା ଯାଅ, ତୁମ ବାବୁକୁ ଡାକ ନେଇଆସ ।

ରତିକାନ୍ତ—ଛାଡ଼ରେ ଅଇଶୁ, ସେସବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ...

ଅଇଶୁ—ନା, କସ୍ତୁରକାଳେ ହବନି । ସେ କ'ଣ ସେ ? ତା
ନା'ଟା ଖାଲି ଚୁମ୍ବକରେ କହିଦିଅନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆରେ ଗୁଡ଼ ବନ୍ଦ, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝି ପାରିଲୁନି ।
ତୋର ଯୋଗୁଁ ହଁ, ହଁ ତୋର ଯୋଗୁଁ ମୋର
ସବନାଶ । ଅକଲ ବତେଇ ଦେଲୁ । ପାଞ୍ଚଟି
ମାଗିଲେ ହଜାରେ ଦେଇଦିଅ । ଏବେ ଫଳ କ'ଣ
ହେଲ ଦେଖୁଛୁ ?

ଅଇଶୁ—ଓଃ, ନାହାରିନା ଦେବାଟି କଥା କହୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା !
ହେଲ ବୁଝିଗଲି ।

ରତିକାନ୍ତ—ଏବେ କ'ଣ କରିବୁ କହ ?

ଅଇଶୁ—ବାବୁ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁନି, ମାଗିଦେବା ।

ରତିକାନ୍ତ—କ'ଣ ମାଗିଦବୁ ?

ଅଇଶୁ—ସପା ଟଙ୍କା ମାଗିଦେବା । କାହିଁକି ଛୁଡ଼ିବା, ଫଳ
ଯେଉଁଠି ଆମର ନ ଫଳିଲା……ଆମେ ଛୁଡ଼ିବାନି ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆବେ ଗୁଡ଼ ବକ୍, କ'ଣ କହି ମାଗିଦବୁ ?

ଅଇଶୁ—ଛୁ, ଆପଣ ଏମିତି କାହିଁକି ହଜିଚନ୍ତି କହିଲେ ।
ଲୋକେ ଦରଠାକୁ ଯିବା, ସେଇଠି ସବୁ କଥା
ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ କହିବି ।

ରତିକାନ୍ତ—ହଇରେ ଅଇଶୁ, କିଏ ସେ ଆସୁଛି କରେ ?

ଅଇଶୁ—ବାବୁ, ଏ ଲୋକଟାକୁ ଧନ୍ତେ । ସେ ବି ତ ଟଙ୍କା
ନେଇଛି ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆରେ ବିଜୟ ବାବୁ ପରି ତ ଜଣାପଡ଼ୁଛି !

ଅଇଶୁ—ଜଣାପଡ଼ୁଛି କ'ଣ ଅଜ୍ଞା, ବିଜୟ ବାବୁ ତ ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆ, ଆସୁ ।
(ବିଜୟ କାହାକୁ କିଛି ନକହି ଚାଲିଯାଉଥିଲେ)

ରତିକାନ୍ତ—ବିଜୟ ବାବୁ !

ବିଜୟ—ମୋତେ ଡାକିଲେ ।

ରତିକାନ୍ତ—ହଁ, ଆପଣଙ୍କୁ……ଅଜ୍ଞା ମୋ ଟଙ୍କାଟା…… ?

ବିଜୟ—ଆପଣଙ୍କ ଟଙ୍କା ?

ରତିକାନ୍ତ—ଦେଖନ୍ତୁ, ବଜୟ ବାବୁ ଆପଣ ଆଉ ମାହାରିକା ଦେଖି
ଥାଇ ଅମୃତଲଲକୁ * ହଜାର ଟଙ୍କା ଅଗ୍ରୀମ
ଦେଇଛୁ । ବହୁ ମୋର ଶକ୍ତି ଏ ଦେଲେ ବନ୍ଦୀ ହେଲାନି
ଆପଣମାନେ କହିଥିଲେ, ବହୁ ଯଦି ନ ସରେ ସେ
ଟଙ୍କା ଆପଣ ଫେରାଇଦେବେ, ବର୍ତ୍ତମାନ.....

ବଜୟ—ଦେଖନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କି ଅମୃତଲଲ ଅସୁସ୍ଥ, ତାଙ୍କର
ମସ୍ତିଷ୍କ ଠିକ୍ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ପାଇଁ ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ

ରତିକାନ୍ତ—ସେ ବିଷୟ ମୁଁ ଶୁଣିବିନ ବଜୟ ବାବୁ । ହଉ, ରକ୍ତି
ପଥରେ ଆପଣ ଦୁଇଜଣ ଯାକ ଯେତେବେଳେ
ଦୟାକରି କରିଛନ୍ତି, ଆପଣ ନ ଦେଲେ ମୁଁ ମାହାରିକା
ଦେବୀଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବି । ତାଙ୍କୁ ମାଗିବି ।

ବଜୟ—ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ, ଆପଣ.....

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ନାହିଁ ବାବୁ, ଆପଣ ଗୋଟି କେସ୍ କରିଦିଅନ୍ତୁ ନା,
ଟଙ୍କା ମୋଟେ ଛୁଡ଼ିବା କଥା ନୁହଁ । ହବାକଥା ନାହିଁ,
ଟଙ୍କା ନେଲବେଳକୁ ରୁକରକଣ କଥା, ଆଉ
ଦେଲବେଳକୁ.....ପ୍ରାଣ ଛୁଡ଼ିଯାଉଛି ।

ବଜୟ—ଆପଣ ଦୟାକରି ମାହାରିକା ଦେବୀଙ୍କ ଘରକୁ
ଯିବେନି ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ । ଦେଖନ୍ତୁ, ଆଉ ମାସ
ଭରଷା ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ‘ଛନ୍ଦବୀଣା’ ବହି
ଶକ୍ତିକ ମୁଁ ଜାଣେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଏକାଡ଼େମୀ
ପୁରସ୍କାର ପାଇବ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଯଦି ଟଙ୍କା
ନ ମିଳେ ।

ମୁଁ ସେ ଟଙ୍କା ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ରୁକ୍ତି କରିଦେବି ।

ରତିକାନ୍ତ—ହଉ, ହେଲୁ । ମୁଁ ଶୁଣିମାସ ଅପେକ୍ଷା କରିବି ।
ଯଦି ଟଙ୍କା ମୁଁ ନପାଏ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଠିକ୍ କହୁଛି,
ନିଶ୍ଚୟ ଆପଣ ଦୁହ୍ୱଙ୍କ ନାଁରେ କେସ୍ କରିଦେବି ।

ବିଜୟ—(ହାତଧରି ପକେଇ) ହଉ, ସେଇଆ ହେଲୁ
ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ । ଟଙ୍କା ନ ପାଇଲେ ଆପଣ
ସେଇଆ କରିବେ ।

(ଗୁଲିଗଲେ)

ରତିକାନ୍ତ—(ହସି ହସି) କରେ ଅଇଶୁ ?

ଅଇଶୁ—ଏଥର ବଢ଼ିଆ ହେଲୁ ଆଜ୍ଞା ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଜାଣିଛୁ ।

ଅଇଶୁ—କହୁନାହାନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ।

ରତିକାନ୍ତ—ନାଁ, ଏବଠାରୁ ସେ ଘଟଣା ପ୍ରକାଶ କରିଦେବା
ଭଲ ହେବନାହିଁ । ହଇରେ, ସ୍ୱାମୀର ସ୍ତ୍ରୀକୁ
ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, ବାପର ପୁଅକୁ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ...

ଅଇଶୁ—ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଏ କଥା ତ ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ଆପଣଙ୍କର କ'ଣ ମୋ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ?

ରତିକାନ୍ତ—ବିଶ୍ୱାସ ନିଶ୍ଚୟ ଅଛିରେ ଅଛନ୍ତୁ । ତୋତେ
ଛାଡ଼ିଦେଲେ କ'ଣ ମୁଁ ଚଳିପାରିବି ?

ଅଇଶ୍ୱ—ବାବୁ.....

ରତିକାନ୍ତ—କହ ।

ଅଇଶ୍ୱ—ମୋର ଟିକିଏ ଭୁଲ ହେଇଯାଇଛି ବାବୁ ।

ରତିକାନ୍ତ—ହଇରେ, ତୁ କ'ଣ ଜୀବନଟା ଯାକ ଖାଲି ଭୁଲ
କରୁଥିବୁ ? ହଉ କ'ଣ କରିଛୁ କହ ।

ଅଇଶ୍ୱ—ଅଜ୍ଞା, ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଟଙ୍କା ବାନ୍ଧିବାକୁ ମୋତେ
ଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇ ନଥିଲେ.....

ରତିକାନ୍ତ—ହଁ, ବାନ୍ଧିଦେଲୁ ପରା ?

ଅଇଶ୍ୱ—ଅଜ୍ଞା, ମୋ ଶାଶୁ ମରିଗଲା (କାନ୍ଦିଲା)

ରତିକାନ୍ତ—(ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) : ତୋ ଶାଶୁ ? ତୋ ଶାଶୁ ପୁଣି
ଆସିଲା କୁଆଡ଼ୁ ? ହଇରେ ତୁ ପରା ବାହା ହେଇଗଲା ।
ଆରେ, ତୁ ତ ମୋ ପାଖରେ ଅଛୁ । ବାଧା ଆଉ
କେତେବେଳେ ହେଲୁ ?

ଅଇଶ୍ୱ—ଅଜ୍ଞା, ବାହା ସିନା ଆପଣମାନେ ଜାଣି ହେଇନା,
ନଇଲେ ସବୁ ସଂଶ୍ଳେଷ । ବାହାଘର ଟଙ୍କା, ନିମିତ୍ତ
ଘର ଟଙ୍କା ରକ୍ଷା ମିଳିଯାଇଛି । :

ରତିକାନ୍ତ—ହେଲ ବୁଝିଲ । ସେଥିପାଇଁ ଆଉ ତୁ ଦୋକାନରେ
ସ୍ଥିତିରେ ୫ ମାସ ହେଲ ଶୋଉନୁ ।

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ଶୋଇବ କିମିତି ବାବୁ ? ମୋ ଜନନୀ ମୋତେ ଯଦି
ଦିନୁଟିଏ ନ ଦେଖିବ, ବିଷ ଖାଇଦେବ ବୋଲି
କହୁଛି ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆରେ କାପରେ । ଦିବିଙ୍କ ଭିତରେ ତ ଦେଖି
ନପ୍ରମତା ବହୁଳା ହେଇ ଯମାଭୂତ ହେଇଯାଇଛି । ହଉ,
ଆଜି ଭଲ କଥାଟିଏ ଶୁଣିବଲୁ । ହେଲ, ଶାଶୁ
ମରିଗଲା । ଆରେ ତମ ମାଂସର ଦେହ ନେଇ ଜନ୍ମ
ହେଲେ ତ ସମସ୍ତେ ଦିନେ ମରିବେ । ତୁ ମରିବୁ,
ମୁଁ ମରିବି, ନାହାରିକା ଦେବୀ.....

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ହଁ, ହଁ । ତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ମାରି ଦଉଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ।
ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ଭବତଃ ପର ଆତ୍ମର ଶେଷ ହେଇନି ।

ରତିକାନ୍ତ—ଆରେ ଅଇଶ୍ଵରୀ, ମୁଁ ଯିବି । ଅଡ଼ିଟର ଘରକୁ ଯିବି ।
କାଲି ଇନ୍‌କମ୍ ଟିକସ ତାରିଖ । ହଁ ଟଙ୍କାଟା
ବ୍ୟାଙ୍କରେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ପାସ୍‌ବୁକ୍‌ଟା ରଖିଦେଇଛି ତ

ଅଇଶ୍ଵରୀ—ଆଜ୍ଞା, ସେ ଟଙ୍କାଟା ପର ଶାଶୁ ପୁଅରେ ଖର୍ଚ୍ଚ
ହେଲା ।

ରତିକାନ୍ତ—କ'ଣ କହିଲୁ ବଦମାସ୍ । ସେ ଟଙ୍କା ମୋତେ ନ
ପରୁର ଶାଶୁ ପୁଅରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେଲୁ । ତୋ ପର

ଗ୍ରେଟ ଲେକଚୁଡ଼ାକୁ ମୁହଁ ଦେଇ ମୁଁ ସବୁଧାନ୍
 ହେଲିଣି । କାହିଁ ? କାହିଁ ପାସ୍ ବୁକ୍ ? ମାଗିଲେ
 ତ ମତେ ଦେଖନ୍ତୁ । ରୁଲ୍, ମୋତେ
 ପାସ୍ ବୁକ୍ ବହି ଦରୁ ।

ଅଇଶ୍ବରୀ—ଆଜ୍ଞା ।

ରତିକାନ୍ତ—କରେ ଆଜ୍ଞା କଣ ? ପାସ୍ ବୁକ୍ ବହି ଦେବୁ ରୁଲ୍ ।

ଅଇଶ୍ବରୀ—ଆଜ୍ଞା ସାଇକେଲ ପଛଟାରେ ପାସ୍ ବୁକ୍ ରଖି ବୁ
 ଟିକିଏ ପିଉଥିଲି, କେତେବେଳେ ସେ ରଜା ସାହିର
 ଓଲେଇ ଗାଉଁଟା ଆସି ସେ ବଢ଼ିଆ ଖାଇଦେଲା ।

ରତିକାନ୍ତ—ଏଁ ! (ବୋକାଙ୍କ ପରି ଠିଆହୋଇ ଗହଳେ),
 ଗାଈ ଖାଇଗଲା । ପାସ୍ ବୁକ୍ ଟା ଗାଈ ଖାଇଦେଲା ।
 ତତେ ଆଜି ଆନାରେ ଦେବ । ତୋର କାଳ
 ପୁରିଲା ଅଇଶ୍ବରୀ । ତୋର ଦାନାପାଣି ଆଜିଠୁ
 ବନ୍ଦ । ମୋ ସାମନାରୁ ନିକାଲ, ତୁ ଯଦି
 ଭୁଲରେ ଆଉ ମୋ ଘରକୁ ଆସୁନା, ଏଇ ବାଡ଼ିରେ
 ତୋ ମୁଣ୍ଡ ବଂଚୁଡ଼ା କରିଦେବି ।

—ଅନ୍ଧାର—

[ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ବାସଭବନ ।
ବଜୟ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।
ମାହାରିକା ଦେବା କହୁଥାଆନ୍ତି ।]

ମାହାରିକା - ବଜୟ ବାବୁ ।

ବଜୟ - ଅମୃତେଲର ଅବସ୍ଥା ଶୋମେୟ । ସେ ମୋଟେ
ଔଷଧ ଖାଉନି । ଡାକ୍ତର ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ,
ତାଙ୍କୁ ନାନା କଥା କହି ଗାଳି ଦେଇଛି । ସେ
ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଖୁବ ଜୋରରେ ଚିତ୍କାର ମାଲେ ।
ମାଲବକା ଦେବା ଆଉ ଦୁଇଟି ପିଲା ମାଡ଼ ଖାଇ
ଖାଇ ଅସ୍ଥିକଙ୍କାଳ ହୋଇଗଲେଣି ।

ମାହାରିକା—ମୁଁ ଯିବି, କବିଙ୍କର ଏ ଅବସ୍ଥା ଲଗିବାସୀ ମୁଁ ।
ମୋର ଯୋଗୁଁ

ବିଜୟ—ହଁ ମାହାରିକା ଦେବୀ । ଅମୃତଲୀଳ ଜ୍ଵରାଗର
ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ । ସେ ଦିନର ଆଦାତଟା ତା ମନରେ
ଏପରି ଭାବରେ ରେଖାପାତ କରିଗଲା ଯେ, ଯିଏ
ଯେତେ ବୁଝେଇଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଲାଭ ହେଲା ନା । ତାର
ଗୋଟିଏ କଥା—ମୋ ଯୋଗୁଁ ଗୋଟିଏ ପରିବାରରେ
ଅଶାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ମାହାରିକା—ମୁଁ ଜାଣି ବିଜୟ ବାବୁ, ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । ସେଭଳି
ଦେବତାର ଅବସ୍ଥା ମୋ ଲଗି ଏପରି ହେବ ବୋଲି
ମୁଁ ସ୍ବପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବ ନଥିଲି । ତାଙ୍କରି ଆଦେଶ
ମାନି, ସେହିଦିନଠାରୁ ଏ ଘର ଗୁଡ଼ି ମୁଁ କୁଆଡ଼େ
ଯାଇଛି । ସେ ମୋର ଗୁରୁ, ସେ ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ।
[ଏଇ ସମୟରେ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ପଣି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ
ପୁଣି ଫେରିଯାଇଛନ୍ତି]

ବିଜୟ—ମାହାରିକା ଦେବୀ ।

ମାହାରିକା—ହଁ, ବିଜୟ ବାବୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ଭାଇ ପରି ଭକ୍ତି
କରେ । ସେ ଭଳି ଆଦର୍ଶବାନ ପୁରୁଷ ଏ
ଦୁନିଆରେ ବିରଳ ।

ବିଜୟ—ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେ ଆପଣ ପଠାଇଥିବା ଟଙ୍କା ମୋ
ହାତରେ ଫେରାଇ ଦେଇଛି ।

ମହାରାଜା—ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ? ତା'ହେଲେ ସେମାନେ
ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି କିପରି ବିଜୟ ବାବୁ ?

ବିଜୟ—ସେ କଥା ନ ଯୁଗୁରୁବାଣୀ ଭଲ । ଶୁଭକ ତ ଶପଥ
କରି ନେଇଛନ୍ତି, ଆଉ ମୋ ଠାରୁ ପଇସାଟିଏ
ଗ୍ରହଣ କରିବେନି । ଆପଣ ବେରୁ କରନ୍ତୁ କ'ଣ
ଅବସ୍ଥା ନ ହୋଇଥିବ ।]

ମହାରାଜା—ବିଜୟ ବାବୁ, ମୋର ଅନୁରୋଧ ରଖାକରି ଆପଣ
ଥରେ ତାଙ୍କ ଘରଠାରୁ ଯାଆନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ କହିବେ
ତାଙ୍କର ଛୋଟ ଭଉଣୀ, ରାଣପକାଇ କହିଛି, ସେ
[ଔଷଧ ଖାଇବେ । ଆଉ, ଏଇ ଭଉଣୀର ଭାଇ ପ୍ରତି
କର୍ତ୍ତବ୍ୟସ୍ମରୁପିଏଇ କେତେଟଙ୍କା ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଗ୍ରହଣ
କରିବେ । ଯଦି ସେ ଗ୍ରହଣ ନ କରନ୍ତି ମାଲବିକା
ଦେଶକୁ କହିବେ ମହାରାଜା, ଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କ
ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟହେବ ।

ବିଜୟ—ମହାରାଜା ଦେଖ, ଦୁଇ ମୁଁ ଯାଉଛି । ମୁଁ କହିବି ।
ଶୁଭକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ କଥା କହିବି । ଦେଖାଯାଉ
କ'ଣ ହଉଛି ।

ମହାରାଜା—ହଁ, ମୋତେ ଆସି ବେରୁ ଦେବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ
ପଚାରିବି, ଯଦି ସେ କହନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଥରେ
ଯାଇ କବିଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସିବି ।

ବନ୍ଧୁ - ତୁ ମୁଁ ଯାଉଛି !

(ମାହାରିକା ଲୁହ ପୋଛୁଥିଲେ)

ଅଇଶୁ—(ଭିତରୁ) ବାବୁ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ?

ମାହାରିକା--କିଏ, ଭିତରକୁ ଆସ ।

ଅଇଶୁ—(ପ୍ରବେଶ) ନମସ୍କାର ମା ।

ମାହାରିକା—ତୁମେ ଆସିଛ, ଶୁଣ ରତିକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କୁ କହିବ,
ସେ ଟଙ୍କାଟା.....

ଅଇଶୁ—ମୁଁ ଟଙ୍କାପାଇଁ ଆସିନି ମା, ମୁଁ ଆସିଛି.....

ମାହାରିକା—ତା ହେଲେ, କୋଉଥିପାଇଁ ତୁମେ ଆସିଛ ବାବୁ ?

ଅଇଶୁ—ବାବୁ ! ମୋତେ ବାବୁ କହୁଛନ୍ତି ମା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର
ଗୃହର ଅଇଶୁ ।

ମାହାରିକା—କୁଡ଼, କ'ଣ ଦରକାର ଅଛି କୁଡ଼ ?

ଅଇଶୁ—ମା, ମୋର ଅଠର ବର୍ଷର ଦାନାପାଣି ଖଣ୍ଡିକ
ଗଲ । କେତେ ତାଙ୍କର ମୁଁ ଉପକାର କରି ନଥିଲି ?

ମାହାରିକା—ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ ତୁମକୁ ଗୃହରରୁ ବାହାର
କରିଦେଲେ ?

ଅଇଶୁ—ଶାଳି ସେତକ ନୁହେଁ ମା, ଦେଖନ୍ତୁ, ପିଠି ମୋର
ଦେଖନ୍ତୁ । ଚୁକୁକ ମାଡ଼ରେ ମୋର ଅବସ୍ଥା
ଦେଖନ୍ତୁ ।

ମାତାରିକା—ଆରେ, ଏଡ଼େ ଅମନୁଷ୍ୟ । ତୁମକୁ ସେ ଏମିତି ମାରି
ପାରିଲେ ?

ଅଇଶୁ—ମା' ମୋର ଦେ'ଶ ହେଲା - ସେ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ମୋତେ
ଟଙ୍କା ଦେଇ ପଠେଇଥିଲେ । ଶାଶୁ ମରଯିବା
ଖବର ଶୁଣି ମୁଁ ସେ ଟଙ୍କାଟା ଶାଶୁର ସୁଧ ଘର
ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଲଗେଇଦେଲି ।

ମାତାରିକା—ହଉ, ମୋର ବହୁତ କାମ ଅଛି । ତୁମେ ଅନ୍ୟ
ସମୟରେ ଆସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବ ।

(ଝୁଲି ଯାଉଥିଲେ)

ଅଇଶୁ—ମା' ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟକ ଆସିଥିଲିକି, ବାବୁ ତ ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ
କାମରେ ରଖୁଛନ୍ତି । ଏ ମଲା ମାଇଲ କାଳରେ
ରୁକିର ଖଣ୍ଡିକ ଗଲା ଯେ (କାନ୍ଦିଲା) । ମା ବଡ଼
ଭୁଲ୍ ଜଳି । ବାହାହେଇ ମସ୍ତବଡ଼ ଭୁଲ୍ କରି
ପକେଇଲି । ଏବେ କ'ଣଟିଏ ହବାକୁ ବସିଲୁଣି,
ବାବୁଙ୍କୁ କହି ମୋ ପାଇଁ ରୁକିର ଖଣ୍ଡିଏ
କରେଇଦେଲେ ତୁମର ବଡ଼ ଧରମ ହେବ ମା ।
ଖଣ୍ଡିଏ ପିଅନ ରୁକିର ହେଇଗଲେ, ଆମେ
ସୁରୁଖୁରୁରେ ବଞ୍ଚିଯିବୁ ।

ହଉ, ମୋ କଥା ମନେ ରଖିଥିବେ ମା । ମୁଁ ପୁଣି ଆସିବି ।

(ଗୁଲି ଯାଉଥିଲା)

ମାହାରିକା—ଶୁଣ, ଏଇ ୨୦ଟା ଟଙ୍କା ରଖ ।

ଅରଣ୍ଡ—(ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି) ହଉ ମା ବଡ଼ ଧରମ କଲ ମା ।
[ଟଙ୍କା ନେଇ ଗୁଲିଗଲା । ମାହାରିକା ଦେଖି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଚେଆରରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । କ୍ଷଣି ଆସୁଥିଲା ରେଡ଼ ୨ରୁ କନ୍ଦକର ସେଇ ଗୀତ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଥିଲେ]

ରତିକାନ୍ତ—(ବାହାରୁ) ଭଜରକୁ ଆସିପାରେକ ?

ମାହାରିକା—ଆସ ।

ରତିକାନ୍ତ—(ପ୍ରବେଶି) ନମସ୍କାର, ନମସ୍କାର ମାହାରିକା ଦେଖ ।
କ'ଣ ଆଜିକାଲି ଆପଣ ଆମ ଘରଆଡ଼େ ଆସିବା ଦେ କରିଦେଲେ ?

ମାହାରିକା—ଆପଣଙ୍କ ଘରଆଡ଼େ ?

ରତିକାନ୍ତ—(ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ) ଆପଣ କ'ଣ ଜଣେ ଅପରିଚିତ ସବୁଜ କଥାବାଣୀ କଲପରି ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି ? ମାହାରିକା ଦେଖ ଆପଣ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଭୁଲିଗଲେ । ସେହି ଟାର୍କରେ ସନ୍ଧ୍ୟା, ଟଙ୍କାପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ମୋତେ ଅନୁରୋଧ । ଚିଠି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ, ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଆପଣ ଏ ସବୁ ଭୁଲିଗଲେ କିପରି ?

ମାହାବଳୀ — ଆପଣ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?

ରତିକାନ୍ତ — ନା, ମୁଁ ତ କିଛି କହିବାକୁ ଆସିନି ଯେ, ମୁଁ
ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି, ଆପଣ ଅସୁସ୍ଥ ! କବି ଅମୃତଲଲ
ତେଣେ ଅସୁସ୍ଥ । ଆହା ହା, ଭଗବାନଙ୍କର କ
ଲ୍ଲୀ !

ମାହାବଳୀ — (ସରରେ) ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ ।

ରତିକାନ୍ତ — ମୁଁ ଜାଣେ ମାହାବଳୀ ଦେବୀ । ଏଇଟା ଆପଣଙ୍କର
ବାସଭବନ । ନିଜ ଘରେ କୁକୁର ମଧ୍ୟ ସିଂହପରି
ଗର୍ଜନ କରେ ।

ମାହାବଳୀ — ଆପଣଙ୍କର କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ?

ରତିକାନ୍ତ — ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆପଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ବୁଝିପାରି ନାହାନ୍ତି ମାହାବଳୀ ଦେବୀ । ମୁଁ ବୁଝେ
ମୋର ଟଙ୍କା ।

ମାହାବଳୀ — ଆପଣଙ୍କର ଟଙ୍କା ?

ରତିକାନ୍ତ — ହଁ, ହଁ ମୋ ଟଙ୍କା । କବି ଅମୃତଲଲଙ୍କ ପାଇଁ
ଆପଣଙ୍କର ଦୟାକତରେ ମୋଠାରୁ ଯେଉଁ
୫୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଆଣିଥିଲେ, ମୁଁ ବୁଝେ ସେହି
ଟଙ୍କା ।

ମହାରିକା—(ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ) ପରୁଣ ହଜାର ଟଙ୍କା ? ମୁଁ
ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରୁ ୫୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଆଣିଛି ।
ଆପଣ ସତ କହୁଛନ୍ତି ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ ?

ରତିକାନ୍ତ—ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେବା
ପାଇଁ ବହୁଥର ଖବର ପଠେଇଛି । ଅଇଁଠାକୁ
ଆପଣ ଟଙ୍କା ଏଇ ମାସରେ ଦେବ, ଆଉ ମାସରେ
ଦେବ ହେ ବହୁତ ଥର ଫେରେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।
କୁହନ୍ତୁ ଏକଥା କ'ଣ ମିଛ ?

ମହାରିକା—ରତିକାନ୍ତ ବାବୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି ଆପଣ ଜଣେ.....
(ଉପରୁ ହସି ହସି ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ମହାନ, ଉଦାର, ସଜ୍ଜନ ବ୍ୟକ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ
ମହାରିକା ତୁମେ ରତିକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସ
କରୁଥିବନା ?

ରତିକାନ୍ତ—ହଁ, ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ, ଆପଣଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ
କରି ଜଣେ ନିସ୍ତ ଦଣ୍ଡକୁ ଗଣି ଦେଲି ୫୦
ହଜାର ଟଙ୍କା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରମାଣ ?

ରତିକାନ୍ତ—କି କଥା, ନିଜେ ମହାରିକା ଦେଖା ଯେଉଁ କାଗଜ
ଦସ୍ତଖତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କାଗଜ ମୋର ଏ
ଫାଇଲରେ ଅଛି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—କାହିଁ ଦିଅ ।

ରତିକାନ୍ତ—(ବହୁତ ହସ ହସି) ଅପଣେ ଦେବ କାହିଁକି
ଆଜ୍ଞା ? ଠିକ୍ ସମୟରେ ମୁଁ ତାହା ଠିକ୍ ସ୍ଥାନରେ
ଦାଖଲ କରିବି । (ଅଛଣ୍ଟୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛି)

ଅଛଣ୍ଟୁ—ମା.....

ରତିକାନ୍ତ—(ଗରରେ) ତୁ ଏଠାକୁ ଆସିବୁ ।

ଅଛଣ୍ଟୁ—ହଁ, ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁର ଉପଯୁକ୍ତ ଶିଷ୍ୟ କି ନା ?
ସେଇଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣା
ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ୱୟଂ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ।

ରତିକାନ୍ତ—ଦମ୍ଭାସ । ତୁ ମୋର ସର୍ବନାଶ କରୁଛୁ । ମୋତେ
ତୁ ଚଳିଚଳାନ୍ତ କରି ଦେଇଛୁ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଦେଖ । ତୁମେ ଯାଅ । ଏଇଟା ମୋ ଘର । ଏଠାରେ
ତୁମ ପାଟି କରିବାଟାକୁ ମୁଁ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବନି ।

ଅଛଣ୍ଟୁ—ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁନି ସାର । ଏଇଟା ଗୋଟିଏ
ନିପଟ ପାଖା । ବଡ଼ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେବା ନାଁରେ
କେତେ ମାରିବୁ, ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କର ସନ୍ତାନ ଲୁଣ୍ଠନ
କରି, ଶେଷରେ ଭଦ୍ରବେଶ ସାଜି ଆସିବୁ ମା'କୁ
କୁଲ୍ ମେଲି କରାବୁ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ତୁମେ.....

ଅରଣ୍ଡ—ନିଅନ୍ତୁ, ଏହି କାଗଜ ରଖନ୍ତୁ । ସାଦା କାଗଜରେ
ଏହାକୁ ବନ୍ଧାସ କରି ମା ପର ଦସ୍ତଖତ କରି
ଦେଇଥିଲେ ? ସେଇ କାଗଜକୁ ମୁଁ ପାଇଲରେ
ନ ରଖି ନିଜ ପାଖରେ ରଖିଥିଲି ।

ରତିକାନ୍ତ—(ଚିତ୍କାର କରି) ଅରଣ୍ଡ ।

ଅରଣ୍ଡ—ପାଇଲ, ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣା ମିଳିଲା ନା ? ମୋତେ
ମାରିଥିଲ, ଗୁରୁକରେ ପୁଣି ମାରିଥିଲଟି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(ରତିକାନ୍ତକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି) ବନ୍ଦୁ ମାସ, ବେଳେମାନ
ତୁରୁ କବି ଅମୃତଲଲଙ୍କ ନାଁରେ ମୋ
ସ୍ତ୍ରୀକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି, ମୋତେ ନାନା
କଥା କହି ଉତ୍ତେଜିତ କରାଇ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀର
ଜଳଦେବାକୁ ସାହସ କରିଥିଲୁନା ? ବିଜୟ ବାବୁକୁ
କେନ୍ଦ୍ର କରି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀର ସତରଞ୍ଜ ଉପରେ ତୁରୁ
ମୋତେ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣ ଯୋଗାଇଦେବାକୁ ଦୁଃସାହସ
କରିଥିଲୁନା ? ତୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୁଁ ଭଲ ଭାବରେ
ଜାଣିଥିଲି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି—ମୋର
ସହଧର୍ମିଣୀ ମାହାରିକା ଦେବାକୁ.....

ରତିକାନ୍ତ—ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ, ଆପଣ ଏ ସବୁ କ'ଣ.....

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ହଁ ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ
ହୋଇ କଥା କହିବାକୁ ଲଜ୍ଜାବୋଧ ଲାଗୁନି,
ବାହାରି ଯା ।

ରତିକାନ୍ତ—ହଉ, ମୁଁ ଯାଉଛି (ରତିକାନ୍ତ ଚାଲିଗଲେ)

[ଅଳଣ୍ଡ—ମା ।

ମାହାରିକା—ଅଳଣ୍ଡ ।

ଅଳଣ୍ଡ—ମୁଁ ଯାଉଛି ମା, ପୁଣି ପରେ ଆସିବି ।

[କିଛି ସମୟ ନାହିଁ ବାଟେ ପ୍ରମାଣିତ ବାବୁ
ଉପରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ।]

ମାହାରିକା—ଶୁଣ ?

(ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ)

କ'ଣ ଶୁଣିବନି ?

(ରହିଲେ)

ମୋତେ ଭଲ ଚାହିଁବନି ତ ।

ପ୍ରମାଣିତ—(ଫେରିଆସି) ମାହାରିକା ।

ମାହାରିକା—ତୁମର ଅଦାୟ ହେବାର ଫଳ ମୁଁ ଏବେ ଭୋଗ
କରୁଥିଲି ।

ପ୍ରମାଣିତ—ଆରେ ନା । ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ କ'ଣ? ଆଉ ମୁଁ
ଖାଲି ଅନ୍ୟଥା କରୁଥିଲି । ତୁମର ସରଳତାର
ପରିଣତ କ'ଣ ହୋଇପାରେ—ଏତିକି ଦେଖିବା
ପାଇଁ ? ଏବେ ପାଇଲୁ ତ ?

ମାହାରିକା—ତୁମେ ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତି । (କ'ରୁଥିଲେ)

ପ୍ରମାଣିତ—ହଁ, ହଁ ଚାଲି । ତୁମକୁ ମୁଁ କ୍ଷମା କରୁନାହିଁ ।

(ହସୁଥିଲେ)

—ଅନ୍ଧାର—

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ପାର୍ବତୀ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ।
 ପବନର ସୁ ସୁ ଶବ୍ଦ । ମଝିରେ
 ମଝିରେ ବୁଲୁ ନୁହଁଇଟିଏ ଭୋ ଭୋ
 ଭୁକୁଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ
 ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଅମୃତଲୀଳ ।
 ଦାଢ଼ୀ ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ଚାଲୁଛା ।
 ପାଗଳା ପରି ଚେହେରା ।]

ଅମୃତଲୀଳ — (ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୁ ଚାହିଁ ବସି ପଡ଼ିଲେ)
 ଭୁକୁଥାଏ ।

କବେକର } କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ, କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ ?
 ପ୍ରତିଧ୍ବନି

ଅମୃତଲୀଳ — ମୁଁ, ମୋତେ ପଚାରୁଛୁ ? ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସମୟ ଅଳ୍ପ ।

କଣ୍ଠସ୍ବର — ହଁ ସମୟ ଅଳ୍ପ । ଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ରୀ ତୋତେ

ପାରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ? ଘରକୁ
ଫେରିଯିବୁ ?

ଅମୃତଲଲ — ଘର, ତୁମେ କହୁଛ ଘରକୁ ଫେରିଯିବ ? ମାଳବିକା,
ନା ସେମାନେ ଯାହା ହୁଅନ୍ତୁ । ବୁଲୁ.....

କଣ୍ଠସ୍ଵର — ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛୁ ନା ?

ଅମୃତଲଲ — (ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସିଛନ୍ତି) ସେମାନେ, ସେମାନେ
ସବୁ କିଏ ? ସେମାନେ ମୋର କ'ଣ ? ହଁ, ସେମାନେ
କାନ୍ଦିବେ । ମାଳବିକା କାନ୍ଦିବ । କାନ୍ଦୁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ...

କଣ୍ଠସ୍ଵର — କେହି କାନ୍ଦିବେନି ? ସବୁ ମାୟା, ସବୁ ବନ୍ଧନ ।
କିଛିଦିନ ପାଇଁ ହୁଏତ ସେମାନେ କାନ୍ଦିବେ । ତା'ପରେ
ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । କ'ଣ ଭୁଲୁ ? ହାଅନ୍ତୁର
ଚିନ୍ତା, କ'ଣ ଭୁଲୁ — ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅଭାବ, ଅନାଟନ ।

ଅମୃତଲଲ — ନା, ମୁଁ ଏସବୁରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । କେତେ
ଦିନ ଆଉ ଏ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଚାଲୁଥିବି । ମୁଁ ହାରି
ଯାଇଛି — ମୁଁ ଚାହେଁ ବିଶ୍ରାମ ।

କଣ୍ଠସ୍ଵର — କବି !

ଅମୃତଲଲ — କବି ! (ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲେ) ତୁମେ କେଉଁ
କବି କଥା କହୁଛ ? କବି ଅମୃତଲଲ, ଯାହାର
କବିତାକୁ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି, ଯାହାର ଦୈନ୍ୟକୁ

ସମସ୍ତେ ଉପହାସ କରନ୍ତି ସେହି କବି ଅମୃତଲଳ
କଥା ତୁମେ କହୁଛ ? ନା, କବି ଅମୃତଲଳ ଆଜି
ମରିଯାଇଛି । ଏ ଦେଶର କବି, ଲେଖକ, ସାହିତ୍ୟିକ
ହୋଇ ବଞ୍ଚିବା ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ଚାହେଁ ମୃତ୍ୟୁ !
ସେଇଆହିଁ ଏ କବି ପକ୍ଷରେ ଅମୃତ !

କଣ୍ଠସ୍ୱର—ବେଶ୍ ସେଇଆ କର । ଆଜି ଡେରି କାହିଁକି ?
(କୁକୁରଟାଏ ଭୁଲି ଉଠିଲା)

ଅମୃତଲଳ—ଆଜି ଡେରି କରିବନି । ହଁ, ହଁ ଡେରି କରିବନି ।
(ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଦୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ଶୁଭ୍ରଥାଏ
ପବନର ସୁ ସୁ ଶବ୍ଦ । ଦୂରରୁ ଶୁଭ୍ରଥାଏ ମାଳବିକାର
କଣ୍ଠସ୍ୱର ।)

ମାଳବିକା—ବୁଲୁ । ତୁମେ କେଉଁଠି ଅଛ ? ଶୁଣ ମୁଁ ମାଳବିକା ।
ଏ ରାତିରେ କୁଆଡ଼େ ଯାଅନି । ତୋଫାନ
ମାଡ଼ିଆସୁଛି ଘରକୁ ଫେରିଆସ ।
(ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି, ମାଳବିକା ଆଲୁଲୀୟୂତ
କେଶରୀ, କାଶରେ ଗ୍ରେଟ ପିଲଟିଏ)

ମାଳବିକା—କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, କେଉଁଠି ଖୋଜିବ ? ତୁମେ
ଚାଲିଲେ । କାହାକୁ ନ କହି ତୁମେ ଚାଲିଗଲ ।
ଆମେ ସବୁ ତୁମର ଗଳଗ୍ରହ ହେଲୁନା, ସେଥିପାଇଁ
ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ିଦେଇ ତୁମେ ଚାଲି ଆସିଲ ।
କ'ଣ ହେବ ? ଏ ଯଦି କିଛି ଭୁଲକରି ବସନ୍ତି ।

(ଏଇ ସମୟରେ ହାତରେ ଲଣ୍ଠନ ଧରି ଚୌକଦାର
ଅସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।)

ଚୌକଦାର—ହେ, ତୁ କିଏ ? ଏ ଗଡ଼ରେ ତୁ ଏଠାରେ ଏକୁଟିଆ
ଠିଆ ହୋଇଛୁ କାହିଁକି ?

ମାଳବିକା—ବାବୁ, ମୋତେ ଟିକେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ! ମୋର
ସାଥୀ ଭରସା କିଏ ନାହିଁ ବାବୁ ! (କାନ୍ଦୁଥିଲେ)

ଚୌକଦାର—ଆରେ ପାଣି ପବନ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ଯା, ଘରକୁ ଯା ।
ଏବେ ତ ନଈରେ ଜଣେ ଡେଇଁ ଅମ୍ବୁତ୍ୟା କରିଛି
ଯେ, ମୋତେ ଆନାରେ ଖବର ଦବାକୁ ହେବ ।
ମୁଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ କୁଆଡ଼େ ଯିବି, ମୁଁ କୁଆଡ଼େ
ଯାଇପାରିବିନି ।

ମାଳବିକା—ଅମ୍ବୁତ୍ୟା ! କିଏ ଅମ୍ବୁତ୍ୟା କରିଛି ବାବୁ ?

ଚୌକଦାର—ଗୋଟାଏ ପାଗଳଟାଏ । ଲଣକୁ ଜଗାଇଦେଇ
ମୁଁ ଆସିଛି ।

ମାଳବିକା—ପାଗଳାଟାଏ ! ମୁହଁରେ ଦାଢ଼ି ଅଛି, ଚରା କାମାଟାଏ
ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ନା, ହାତରେ ମୁଦ୍ର ଅଛି ନା ବାବୁ ।

ଚୌକଦାର—ତୁ କିଏ ? ଏ କଥା ତୁ କାହିଁକି ପଚାରୁଛୁ ? ସେ
ଲୋକ ତୋର କ'ଣ ହେବ କି ? ହଁ ଠିକ୍ ତ
ସେଇ ଲୋକ ।

ମାଳବିକା—ନା ବାବୁ ମୋର କେନ୍ଦ୍ର ନୁହଁ । ତୁମର କାମ ଅଛି
ପର ତୁମେ ଯାଅ ।

ଚୌକଦାର—ଦେଖ୍, ଘୃସିଅର କରି ଦେଉଛି । ଘରକୁ ବାହାର
ଯା । ମୁଁ ପୁଣି ଆସିବି । ଯଦି ପୁଣି ତୁ ଏଇଠି
ଥାଉ, ସିଧା ତତେ ନେଇ ଥାନାରେ ହାଜର
କରାଇଦେବି ।

ମାଳବିକା—ନା ବାବୁ । ତୁମେ ଯାଅ । ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ସେ, ମୁଁ
ଚାଲିଯିବି ।

(ଚୌକଦାର ଚାଲିଲେ)

ମାଳବିକା—ତୁମେ ଠିକ୍ ସାଥୀଟିଏ ବାଛିନେଲ । ତୁମେ କ'ଣ
ଭାବୁଛ ମୁଁ ଟାରିବିନି ବୋଲି ? (ପିଲଟା କାନ୍ଦ ଉଠିଲ)
ନା, ଥା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯିବା । ଭାବୁ, ଜୀବନ
ସଂଗ୍ରାମରେ ହାରି ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା
କରିପାରିଲ, ମୁଁ କ'ଣ ପାରିବିନି ? ମୁଁ ବି ପାରିବି ।
ତୁମେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ରହିପାରିଲ, ମୁଁ ହୃଦୟନ
ହୋଇ ମରବି କାହିଁକି ?
(ଅନ୍ଧାରୁ ବିଷ ଶିଶି ବାହାର କଲେ । ଦୂରକୁ
ଶୁଭିଲ ବିଜୟଙ୍କ ଜଣସ୍ବର ଶୁଭକ, ଶୁଭକ)

ମାଳବିକା—ବିଜୟ ଆସିଯିବେ । ସେ ଆସିବା ଆଗରୁ ଚାଲି,
ତୁ ମୁଁ ଖାଇଦେବା । ଆଉ ବୁଲି, ତାକୁ ମୁଁ
ଏକ୍ବୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ

ସେ ବଞ୍ଚିରହିବ । ହଁ ସେ ରହିବ । କବି ଅମୃତଲୀଳ
ପାଇଁ ବୁଲୁ ମୋର ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚିରହିବ ।
(ତରବରରେ ନିଜେ ବସ ଖାଇ, ପିଲାଟିକୁ
ଖୁଆଇଦେଲେ । ବିଜୟ ଆସିଛି ।)

ବିଜୟ— ଶୁଭଜ, ଶୁଭଜ, ଶୁଭଜ !

ମାଳବିକା— କିଏ, ବିଜୟ ?

ବିଜୟ— ଶୁଭଜ, ତୁମେ ଏଇଠି ? କ'ଣ ଅମୃତଲୀଳ, ମିଳିଲା
ଶୁଭଜ !

ମାଳବିକା— ନା, ବିଜୟ । ନା ତୁମକୁ ବୁଲୁ ମୋର ଲଗିଲା ।
ବିଜୟ ବୁଲୁ ମୋର.....

(ପଡ଼ିଗଲେ)

ବିଜୟ— ଶୁଭଜ, କ'ଣ ହେଲା ଶୁଭଜ ? (ବସ ଶିଶିକୁ ଦେଖି)
ଏଁ ବସ, ଶୁଭଜ ।

(କାନ୍ଦି ଉଠିଛି)

ତୁମେ କ'ଣ କଲ ଶୁଭଜ, ତୁମେ ଏ କ'ଣ କଲ !

(କାନ୍ଦୁଥିଲେ)

— ଅନ୍ଧାର—

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

[ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର ବାସବରଜ ।
ସମୟ ପ୍ରାତଃକାଳ । ପ୍ରେମାନନ୍ଦ
ବାବୁ ବସିଥିଲେ । ମାଡ଼ାରିକା ଗୁ'
ନେଇ ଆସୁ ଆସୁ ଶୁଭୁଥିଲା ଆକାଶ
ବାଣୀରୁ ସମ୍ବାଦ]

ସମ୍ବାଦ — ଆକାଶ ବାଣୀ କଟକ, ଆଞ୍ଚଳିକ ସମ୍ବାଦ, ପଡ଼ୁଛନ୍ତି
ସତ୍ୟଗ୍ରାହ ମିଶ୍ର । ଚଳିଥିବା ସମ୍ବାଦରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶକ ରବିକାନ୍ତ ମୈତ୍ରଙ୍କର ଦୋକାନ,
ଦର ଖାନତଲବ କରାଯାଇ, ସମସ୍ତ ଅଶ୍ଳୀଳ
ସାହିତ୍ୟ ଜବତ ହୋଇଅଛି ଓ ରବିକାନ୍ତ ମୈତ୍ରଙ୍କୁ
ପୋଲିସ ଗିରଫ କରିଛନ୍ତି ।

ମାଡ଼ାରିକା — ଯାହାହେଉ, ବିଚାରକୁ.....

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଶିରଫ୍ କରାଇବା ବଡ଼କଥା ହେଲାନି ମହାରଜା
ତୁମେ ଦେଖିବ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କି ଧରଣର
ଶାସ୍ତ୍ର ଦେବ ।

ସ୍ୱବାଦ—ଭାରତ ସରକାର ବିଖ୍ୟାତ କରି ଅମୃତଲେଲଙ୍କର
ପୁସ୍ତକ ‘ଛନ୍ଦଗଣା’ ପାଇଁ ୨୫ ହଜାର ଟଙ୍କା
ପୁରସ୍କାର ଦୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । କି ଅମୃତଲେଲଙ୍କୁ
ମଧ୍ୟ ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ଉପାଧିରେ ସମ୍ମାନିତ କରାଯାଇଅଛି ।

ମହାରଜା—ଶୁଣିଲି, ଯାହାହେଉ ଏତେଦିନେ କରି ପ୍ରତିଭାର
ସମ୍ମାନ ମିଳିଲା ।

ସମ୍ବାଦ—ବର୍ତ୍ତମାନ ଖବର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, ଆମକୁ ଦୁଃଖର
ସହିତ ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼ିଅଛି, କି ଅମୃତଲେଲ
ଗତ ରାତି ୩ଟା ସମୟରେ ତୋଫାନବେଳେ ନଈକୁ
ଡେଇଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି ।

ମହାରଜା—କି (ହାତରୁ ଚା କପ୍ ଝି ପଡ଼ିଲା)

ସ୍ୱବାଦ—ଆଉ ମଧ୍ୟ ଖବର ମିଳିଛି ତାଙ୍କର ଧର୍ମପତ୍ନୀ
ମାଳବିକା ଦେବୀ ଓ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟ
ସ୍ଥାନୀୟ ପାର୍କରେ ତାର ଦଣ୍ଡାକ ପରେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା
କରିଛନ୍ତି ।

(ମହାରଜା କାନ୍ଦି ଉଠିଛନ୍ତି)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ମାହାରିକା ।

ମାହାରିକା — ଏ କ'ଣ କଲ କ'ଣ ? ଶେଷକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ
ରୁଲିଗଲ । ତୁମପ୍ରତି ମୁଁ ଖୁବ୍ ଅନ୍ୟାୟ କରିଥିଲିନା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ନା, ମାହାରିକା, ତୁମର ଯୋଗୁଁ ଦୁଃଖ, ମୋର
ଯୋଗୁଁ ଏକ କବିପ୍ରତିଭା ଆଜି ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଗଲା ।
ମାହାରିକା, ମୁଁ ଦୋଷୀ । ମୁଁ ବୁଝେଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ।

(ମାହାରିକା — (କାନ୍ଦୁଥିଲା))

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମାହାରିକା ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ କି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ
ହେବ କୁହ, ମୁଁ କି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବି ? କ'ଣ
ଭରବାନ ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ କ୍ଷମା ଦେବେନି ।

ମାହାରିକା — ସେହିଦିନ ଘଟଣା ପରେ ତୁମ ନିକଟରୁ ଅପମାନିତ
ହୋଇ କବିଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ଅଦାତ ଲାଗିଥିଲା,
ତାର ପରିଣାମରେ ସେ ଆଜି କାହାଠାରୁ କିଛି ଗ୍ରହଣ
କଲେନି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ ମାହାରିକା, ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ ।
ଆଉ ମୁଁ ବି ଜାଣେ, କବିଙ୍କର ଓ ତୁମର ସମ୍ପର୍କ
କ'ଣ ? ମୁଁ ଅଧମ, ମୁଁ ପାପୀ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝି
ପାରିଲିନି ମାହାରିକା ! ମୁଁ ଅମୃତଲଳକୁ
ଚିହ୍ନିପାରିଲିନି । ମୋର ଯେଉଁ ‘ଛନ୍ଦଗଣା’ ପୁରସ୍କୃତ
ହେବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲା । ମୋର ଯୋଗୁଁ ‘ପଥ
ବାହୁଡ଼ା’ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହେଲା ।

ମାହାରିକା ତୁମେ କୁହ—କ'ଣ କଲେ ମୋର ପାପର
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେବ ?

ମାହାରିକା — ତୁମେ କିଛି କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କର
ଛକ୍କା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି । କବି ଅମୃତମୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର
କଷାଦାତରେ ଜର୍ଜରିତ ହୋଇ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମରେ
ହାରିଯାଇ, ଶେଷକୁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ‘ପଦ୍ମଶ୍ରୀ’
ଉପାଧି, ପୁରସ୍କାର, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ । ହଁ, ତୁମେ
ଦେଖିବ ଏଇ ଧୋକାବାଜ ଦୁନିଆକୁ ତୁମେ
ଚିହ୍ନି ପାରୁଛ । ବଞ୍ଚିଥିବା ବେଳେ ଯେଉଁ କବି ମୁଁଏ
ଟାଇବାକୁ ନ ପାଇ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲ ତାକୁ ମିଳୁଛି
ତାର ମୃତ୍ୟୁରେ ଉପହାର ‘ପଦ୍ମଶ୍ରୀ’ ଉପାଧି ।

(ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲେ)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ମାହାରିକା, ଶୁଭ କବିଙ୍କ ଦରକୁ ଯିବା.....

ମାହାରିକା—ତୁମେ ଯିବ, କାହିଁକି ଯିବ ? ଜୀବନରେ ଯାହାକୁ ତୁମେ
ଥରେ ହେଲେ ଭଲ ପାଇନଥିଲ, ତାର ମରଣରେ
ତୁମର ଆତ୍ମରତା କାହିଁକି ? ଲୋକେ ଦେଖିଲେ
ତୁମକୁ ଭଲ ବୁଝିବେ, ତୁମକୁ ନିନ୍ଦା କରିବେ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ମାହାରିକା । ତୁମେ ଠିକ୍ କହିଛ । ତୁମେ ଯାଅ ।

ମାହାରିକା—ହଁ, ମୁଁ ଯିବି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ।

(ଭିତରକୁ ଯାଇ ହାତରେ ଆଞ୍ଜୁଳେ ଫୁଲ ନେଇ
ଆସିଛନ୍ତି)

ମୋର ଗୁରୁଦେବ, ବଡ଼ ଭାଇକୁ ମୋର ଶେଷ
ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରିବ । ମୋର ବଡ଼ ଭାଇର
ସନ୍ତାନ.....ବୁଲୁ.....

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ବୁଲୁ.....

ମାହାରିକା — ହଁ, ମୋର ବଡ଼ଭାଇଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ।
ତାକୁ ମୁଁ ନା ଦରକୁ ନେଇଆସିବ । ମୁଁ ତାକୁ
ମଣିଷ କରେ ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ହଁ, ମାହାରିକା ସେଇଆ କର । ତା ଦେଲେ ମୋର
ମଧ୍ୟ ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେବ ।

ମାହାରିକା — ତୁମେ ଆଅ, ମୁଁ ଅସୁଛି ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — ଆରେ ତୁମେ ଏକୁଟିଆ କୁଆଡ଼େ ଯିବ । ଗାଡ଼ି ନେଇ
ଯାଅ ।

ମାହାରିକା — ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଗାଡ଼ି, କୋଠା, ବ୍ୟାଙ୍କ
ବ୍ୟାଲନ୍ସ, ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଆଉ ତୁମେ ଦେଖୁଚ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ହାତୀକାଟ,
ହାଥୁଲ ଚିକ୍କାର । ମୋର ଗାଡ଼ି ଦରକାର ନାହିଁ ।
ଏ ଘର ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଇଠି ବସିବି
ସେଇଠି ମଣିଷ ଭାବ ମୁଁ ଏ ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ସଂଗ୍ରାମ
କରେ.....ହଁ..... ହଁ ମୁଁ ସେଇଠି ରହିବି ।
(ଦୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ — (ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ) ମାହାରିକା, ଶୁଣ ମାହାରିକା ।

— ସ୍କାନ —

[କବିଙ୍କର ସମାଧି । ସମାଧି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟମାଳ୍ୟ
ଅର୍ପଣ କରି ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ଜଣେ ପରେ ଜଣେ ।]

ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଭ୍ରଥଳ —

[ଆଜି କବି ଅମୃତଲୀଳଙ୍କର ଅଶ୍ରୁମ ଶ୍ରାବ ବାଣିଶୀ ।
କବିପ୍ରତିଭାର ପୂଜା କରିବା ପାଇଁ ଏ ଜାତି ଆଜି
ଆଗେଇ ଆସିଛି । ଯେଥିପାଇଁ କବିଙ୍କର ସମାଧିରେ
ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ ।]

[ଦୁଇରୁ ଆସୁଥିଲା, କବିଙ୍କର ଗୀତଟିଏ । ଗାହାରିକା,
ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ ଆଜି ବୁଲୁ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
ଗାହାରିକା [ଟି ଦିପ ଜାଳି ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲେ ।]

ବୁଲୁ — ମାମି.....

ଗାହାରିକା — ପ୍ରଣାମ କର ।

ବୁଲୁ—ଡାଡ଼ି । ମାମି କହୁଛନ୍ତି, ଏ ମନ୍ଦିରକୁ ପ୍ରଣାମ
କରିବାକୁ । ଏଠାରେ କ'ଣ ଅଛି ଯେ ଡାଡ଼ି ମୁଁ
ପ୍ରଣାମ କରିବି ? ଦିଅଁ ତ ନାହାନ୍ତି ! ଖାଲି
ମନ୍ଦିରଟାକୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ କ'ଣ ଦିଅଁ ଖୁସିହେବେ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—(ମାହାରିକା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥିଲେ) ମାହାରିକା ଦିଅଁ,
ବୁଲୁର ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଦିଅ ।

ବୁଲୁ—ମାମି, କହନା—ମନ୍ଦିରରେ ଦେବତା ନଥିଲେ, ସେ
ମନ୍ଦିରକୁ କ'ଣ କ'ଣ କେବେ ପୂଜା କରେ ?

ମାହାରିକା—ବୁଲୁ, ଏ ମନ୍ଦିରର ଦେବତା ଅତି ମହାନ, ଅତି
ବିରାଟ !

ବୁଲୁ—କାହିଁ ? ମୁଁ ତ ଦେଖିପାରୁନି ମାମି ! ତା'ହେଲେ
କ'ଣ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ଚୋରାଇ ନେଇଯାଇଛି ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ମାହାରିକା, ଘରକୁ ଚାଲ । ବୁଲୁର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର
ତୁମେ ଦେଇ ପାରିବନି ।

ବୁଲୁ—ଡାଡ଼ି, ମାମି ତ କିଛି କହୁ ନାହାନ୍ତି, ତୁମେ କୁହନା ।

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଆଜ୍ଞା ବୁଲୁ, ତୁ ଘରକୁ ଆ । ମୁଁ ତତେ ସେଠାରେ
ସବୁ କହିବି । ଗୀର୍ଜା, ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ୍ରେ ଦେବତା
ନ ରହି ସବୁଠାରେ ଥାଆନ୍ତିରେ ବୁଲୁ । ତାଙ୍କୁ
ଆମେ କେହି ଦେଖିପାରେ ନା ।

[ଏଇ ସମୟରେ ଆସିଛନ୍ତି ବିଜୟ, ଦାଢ଼ି
ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଶୈବକ ବସନ । ସମାଧିରେ
ଫୁଲମାଳ ଦେଇ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ ।]

ମାହାରିକା—ବିଜୟ ବାବୁ ।

ବିଜୟ—(ଫେରିଆସି) କିଏ ? ମାହାରିକା ଦେଖା.....

ମାହାରିକା—ଆପଣ କେଉଁଠି ରହୁଛନ୍ତି ବିଜୟ ବାବୁ ? ଆଜିକି
ଆଠବର୍ଷ ହେଲା ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ମୁଁ ବହୁଚେଷ୍ଟା
କରିଛି ।

ବିଜୟ—ମୋ କଥା ପଚାରୁଛନ୍ତି ? ସନ୍ଧ୍ୟାସୀର ବାସସ୍ଥାନ
ପୁଣି କ'ଣ ? କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମୁଁ ଏହିସବୁ ଏଇଠାକୁ
ଆସେ, କବିଙ୍କୁ ମୋର ଭକ୍ତିର ଅର୍ଘ୍ୟ ଜଣାଇବା
ପାଇଁ.....

ମାହାରିକା—ବୁଲୁ ।

ବିଜୟ—କିଏ, ବୁଲୁ ?

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ହଁ, ଏଇ ଆମର ବୁଲର ଚନ୍ଦ୍ରମା ।

ବିଜୟ—ଖୁବ୍ ଭଲ କଲେ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ବାବୁ । ମାହାରିକା
ଦେଖ, ପ୍ରକୃତରେ ଭଉଣୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆପଣ ହିଁ
ସଂପାଦନ କରୁଛନ୍ତି ।

ମାହାରିକା—ଆଉ ଆପଣ.....

ବିଜୟ—ମୋ କଥା ପଚାରୁଛନ୍ତି ମାହାରିକା ଦେବୀ । ଶଶୀର
ତାର ଛୁଣି ଗଲା, ଛନ୍ଦାଶାକୁ ନେଇ ମୁଁ କରନ୍ତି ବା
କ'ଣ ? ଶେଷରେ ଦେଖିଲି—ଏ ତ ଜୀବନ ନୁହେଁ
ଖାଲି ଜୀବନ୍ତ ମରଣ ।

ତେଣୁ ଉଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏବଠାରୁ
ଆଶ୍ରୟ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ବୁଲୁଛି, ମାହାରିକା
ଦେବୀ । ହଉ ମୁଁ ଯାଉଛି..... (ଖୁଲିଗଲେ)

ପ୍ରେମାନନ୍ଦ—ଖୁଲିଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ରହିବାକୁ କହିଲାନି ?

ମାହାରିକା—ନା, ସେ ଆଉ ଫେରିବେନି । ଦେଖିଲି, ପ୍ରକୃତ
ବନ୍ଧୁର ଜୁଲନ୍ତ ଉଦାହରଣ ଏଇ ବିଜୟ ବାବୁ ।
ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ କି ଡାଗ ! ଏଇ ମହାନ ଆତ୍ମାର
ଚରଣ ତଳେ ମୋର କୋଟି କୋଟି ପ୍ରଣାମ ।

ବୁଲୁ—ଡାଡ଼ି, ଘରକୁ ଯିବା ପରା ।

ମାହାରିକା—(ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଥିଲେ)

ବୁଲୁ—ମାମି, ତୁମେ କାନ୍ଦୁଛ ।

ମାହାରିକା—ନା, ମୁଁ କାନ୍ଦୁନି ବାବା । ବୁଲ ଘରକୁ ଯିବା ।

ଉପ

—ରକ୍ତଓ ଗୀତ—

ଜୀବନେ ଯାହାକୁ ଥରେ

ଭଲ ପାଢ଼ନାରେ ବଂଧୁ,

ମରଣେ ତା କଥା ଆକୁଳ

ଆଜି ନୟନରେ ଥରେ, ଚାହିଁ ନା ଯାହାରେ ବଂଧୁ,

ତା' ମରଣେ କଥା ବ୍ୟାକୁଳ । (ଘୋଷା)

ଯାକଛି ସେ ଚାହିଁ ଆଜି, ତାର ରାଜା ଖୋଜି ଖୋଜି

ଚାହିଁନି କାହାରେ ବଂଧୁ,

ଥରେ ହେଲେ ପଥେ ଖେଳି,

ତା' ପାଇଁ କଥାରେ ବଂଧୁ,

ବୁଝାଅ ନୟନୁ ମାର

ତା' ମରଣେ କଥା ଆକୁଳ । ୧।

ଅମାବାସ୍ୟା ବୋଲି ଯା'କୁ ଦୂରେ ଠେଲି ଦେଇଥିଲୁ,

ଆଲୋକ ଜାଳିଲା ବୋଲି, ଏବେ କଥା କହିବୁଲୁ,

ତା' ହେଲେ କଥାରେ ବଂଧୁ

ନୟନେ ତୁମର ମାର

ତା' ମରଣେ କଥା ଆକୁଳ । ୨।

—ପାର୍ବରେ ଅଇଶ୍ବରୀ ଗୀତ—

ସେ ତ କହିଲ, କହିଲ, କହିଲ,
ପ୍ରିୟ ତୁମ କଥା ମନ ପାଇଲ,
ତେବେ କାହିଁକି ଏ ଯାଏଁ ନଇଲ ।

ତୁମେ ଜିଣିଥା, ଆସିବି କହିଲ,
ମନେ ଝୁଟୁଥା, କଥା ମୋ ବୋଇଲ,
ତେବେ କାହିଁକି ଏ ଯାଏଁ ନଇଲ । ୧ ।

ହେ ମୋର ଗୋଷ୍ଠୀ
କରନା ଡେରି
ମାରି ମୁଁ କୁଣ୍ଡ
ମରିବି ଝୁରି
ମନେ ରଖିଥା, ସତ୍ୟ ଏ ରହିଲ । ୨ ।